DE AVRO
DIALOGI TRES.

In quibus non solùm de Auri in re Medica facultate, verum etiam de specifica eius, & cæterarum rerum forma, ac duplici potestate, qua mixtis in omnibus illa operatur, copiosè disputatur.

Abrahamo è Porta Leonis Mantuano Medico Hebræo Auctore.

Ad Serenissimum Dominum Dominum Gulielmum Gonzagam Mantuæ tertium ac Montisferrati primum prudentissimumq; Ducem.

Cum licentia sanctæ Inquisitionis, & Illustrissimi Senatus Veneti.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Apud Io. Baptistam à Porta. 1584.

SERENISSIMO
ET
CLEMENTISSIMO DOMINO
D. GVLIELMO GONZAGAE
Mantuæ tertio ac Montis Ferrati
primo Duci.

TOT tantaque (Serenissime Princeps) sunt beneficia, quibus me vestra Celsitudo decorauit, vt si ea iampridē admiratus non essem, id haud dubie dementiæ, temeritatique adscribi posse videretur: &

cum beneficiorum magnitudini, vel accuratiſsima gratiarum actione ſatiſfacere non poſsim, illud doleo poſſe me nullo verborum genere explicare oſtendereque, quàm me Celſitudini veſtræ deuinctum eſſe ſentiam, ac gaudeam. Nuper autem cum ingenium meum rude, tenebroſumque radio ſuo fulgidiſsimo illuſtrarit, effeceritque, vt è ſicco ſtipite ſylueſtre aureum pomum portentificè exiliret, ne mihi ingratitudinis nota inuratur (ea enim vitiorum omnium maxima, vétus vrens, ſiccansq; fontes pietatis non ſine cauſa perhibetur) humi proſtratus, hanc meam ſcriptionem quanta poſſum humilitate reuerentiaq; ſubijcio Sereniſſimis pedibus veſtris, optimam me fortunam, eximiamque dignitatem aſſecuturum eſſe exiſtimans, ſi clementiſsimo intuitu, quaque ſolet benignitate foueatur. Interea Deum Optimum

Maxi-

Maximum pro eius Celsitudinis salute, diuturnaque vita, excelsa gloria, fœlicitateque perpetua deprecabor. Mantuæ Sextodecimo Calend. Ianuarij M D LXXXIIII.

Serenissimæ Celsitudinis vestræ

deuinctus ac humillimus seruus

Abraham è Porta Leonis Mantuanus Medicus Hebræus.

Errores ſic corrigito.

pag.	linea		lege
10	15	proprius	propius
11	4	emquid	quidem
ibid.	5	venti	venit
14	7	nullam	nullum
28	11	qnaternarias	quaternariasq;
31	2	ibi	tibi
36	8	patefacit	patefecit
39	3	infinito	in infinito
57	10	Tralliano	Alexandro Tralliano.
ibid.	11	Democrati Delphicum	Democrati Athenienſi Delphicũ
60	15	Adamus	Adamas
63	7	Corallorum &	Corallorũ
ibid.	13	Antimonijſq́,	Antimonijq́;
65	10	Cobole	Cobolt
ibid.	21	Operimenthiolim eſt minerarum ſpiritus	Operimenthiolim eſt foſſile quoddam eſt etiã mineratum ſpiritus.
66	4	& quadruplex	id etiã quadruplex
ibid.	20	quo	nono
67	13	corrumpit	corrumpat
68	2	qua	quam
75	1	lectione	lotione
80	10	ſuperius	ſæpius
ibid.	12	C.L.ferri	C.L. libras ferri
84	22	ſecundo	vigeſimo
91	16	nullus	ullus
95	14	illicò	illita
98	11	frigidæq;	frigidæ ſiccæq;
100	10	venenum	venenoſam
109	8	vt dixit	vt Actius dixit
ibid.	21	feruefacto maleſica	feruefacto vino maleſica
116	9	& aſperis	ex aſperis
120	14	accinctu ſæquè	accinctus æquè
124	3	ſermone	ſtemine
128	22	colligit	colliget
132	4	qualitate	proprietate
138	1	ſimplex etenim	ſi ſimplex etenim
ibid.	2	vnum coloris	vnum caloris
ibid.	7	etiam contrarijs	etiam gaudet contrarijs
142	11	aſſereres aberrares	aſſereres perfectò aberrares
143	4	vt eſt ſenſum	vt ſenſum
144	8	decimonono	decimooctauo
145	9	& in acturum	in acturum
146	5	D.	A.
147	4	mutuantur	mutantur
148	10	te obſecro	obſecro
150	20	ſcobis	ſcobibus
163	20	iuria	vina
164	3	tractatu capitulo	tractatu ſecundo capitulo
166	9	teſtimonio	enim teſtimonio
169	9	vos	nos
172	8	igni	ignis

NICOLAVS de Ponte, Dei gratia, Dux Venetiarum &c. Vniuersis, & singulis Potestatibus, Capitaneis, cæterisq; Ministris, & representantibus nostris quibuscunq; tàm à parte Terræ, quàm à parte Maris, nec non Magistratibus, & officialibus huius Vrbis nostræ, ad quos harum executio spectat, significamus, come alli 19. del presente nel Conseio nostro di Pregadi, è stata presa la parte del tenor infrascritto, videlicet, che per auttorità di questo Conseio, sia concesso ad Abramo dalla Porta del Leone Mantoano Hebreo, che altri, che egli, ò chi hauerà causa da lui non possa per il spacio di anni vinti stampar nel Dominio nostro, ouer altroue stampati venderli tre Dialoghi dell'Oro composti da lui sotto pena alli contrafacenti di perder le opere stampate, quali siano dell Auttor, & di ducati tresento da esser diuisi vn terzo all'accusador, vn terzo all'Arsenal nostro, & vn terzo al Magistrato, che farà l essecutione. Douendo il prefato Abramo supplicante osseruar quanto è disposto per le leggi nostre in materia di stampa. Quare auctoritate supradicti Consilii mandamus vobis, vt supradictam partem obseruetis, ac vbi opus fuerit registrari præsentantique restitui faciatis. Datæ in nostro Ducali Palatio die xxij. Nouembris, Indictione xij. M D LXXXIII.

Paulus Ciera Secr.

SCRIBENDI OCCASIO

Io. Po. Abrahamo è Porta Leonis Mantuano Medico Hebræo.
S. P. D.

NVNQVID Aurum cibis & medicamentis admiſcere expediat; pro valetudine tuenda, & morbis profligandis, quæritur. Cumque variæ ſint auctorũ opiniones; nam Græci veteres illud prætermiſerunt, Arabes omnes eo vtuntur, Græci recentiores nonnulli, illud laudant, & ex Latinis qui græcam ſequuntur ſcholam, vt Falloppius, Laurentius, Braſauola, Chriſogonus, Aurum vituperant; At alij, vt Siluius, Platearius, Siluanus, Arnaldus, Leuinus, & qui Auream

Alexandrinam , & compoſitionem Alchermes conficiunt, Scaliger, Fraſcatus, Cardanus, Plinius, Paulus, Aetius, Dioſcorides, Amatus Luſitanus, Nicander, & alij ſimiles, Aurum ſummopere laudant, vt faciunt etiam Chirurgici, qui de cauterio ab Auro facto & inciſione ſcribunt. Nunc, quam eius Excellentia ſequatur opinionem, petitur, quam ſcriptis demandare ne grauetur, rogant; & ſimiliter quibus rationibus moueatur.

RESPONSIO
AD PRAESTANTISSIMI VIRI QVAESITVM.

CVM inter grauiſſimos viros, & multijuga doctrina refertos Medicos; de vulgaris Auri præſtantia in valetudine tuenda, ac eiuſdem in morbis nonnullis propulſandis vi, notabilis controuerſia adhuc ſit; Num aliqua ipſi facultas ex ſententia mea inſit, cuius equidem gratia, in medicum vſum venire poſſit, quærebatur; Quamobrem, ſuppoſitionibus duabus prius neceſſariò diſpoſitis; hunc ſanè Gordij nodum ſoluere, pro viribus enitar. Et primo, ſuppono, quòd Medicamentum eſt illud, quod primo & per ſe, actu,

vel potentia, corpus alterare potest, quodq́ alteratio actualis, non nisi ad tempus, & absque caloris nostri adminiculo, supernam tantùm superficiem cui apponitur, & medicamenti dumtaxat præsentia, secundum quatuor primas, seu simplices, seu coniugatas qualitates ab Elementis productas, alterat. potentialis verò, mediante caloris innati actuatione fit, ac in triplici genere disponitur, vt primum alterationis genus, primarum facultatum, secundum secundarum, & tertium tertiarum esse dicamus; sed primæ, nullis, secundæ, primis, tertiæ autem, æquè primis ac secundis egent. Secundo dico, quòd siue exhalatio vaporosa ob siccitatem coarctata & concreta, sit propria metallorum materia, vt magnus Aristoteles dixit, siue calx in visceribus terræ, & lixiuium quoddam genitum, vt Democrito placuit, vel cinis affusus, plurimum immadefacientis aquæ, & tenuissimæ terræ ita in se commixtum habens, vt nullum

lum omnino præter metallicum corpus reperiatur, quod validiorem miſcellam Gilgili aſſeuerante obtineat, aut ſuccus metallicus excoctus, & frigore concretus, vt Agricolas innuit, ſeu humidum pingue viſcidumq́, terreo ita tenui, & in profundum commixtum, quòd non ſolùm plurimum vtriuſque cum vtriuſque plurimo, ſed etiam in plurimo adhuc ſit, vt Albertus tenet, aut ſimplex ſubſtantia, Mercurij videlicet, ſulphuris, & ſalis, per Archæum terræ, vt vtar Chimicorum verbis, concinnè vnita, & rectè diſpenſata, perinde ac Paracelſus Aureolus ſcribit; Aurum ſanè, eſt foßile corpus, denſum, lucidum, nullo odore & ſapore infectum, liquabile, non combuſtibile, & immutabile, quod non ſolum imprimi, & flecti, verum etiam in omnem poſitionem duci, igne, & arte queat.

Ex his itaque ſuppoſitionibus colligo, quòd vulgare Aurum, vt metallicum immutabile, actualitate quadam, & extrin-

ſeca

ſeca tantùm poteſtate, qua ex primis elementis facilè potitur, noſtrum quandoque alterat corpus, non autem ex potentia ſibi inſita, ſecundum primas, ſecundas, aut tertias qualitates, alterationes efficit; nam ſi igne quatenus tale immutabile eſt, immutabile & à calore noſtro adhuc eſſe, neceſſum eſt; Ideo, ſi quis pulverizatum (vt multi proponunt) Aurum, intrò ſumat, per anum quidem, vt metallicum corpus, & abſque mutatione vlla iterum prodire, veriſimile eſt; quinimò cùm aqua tùm vinum, in quibus inflammatū extinguitur Aurum, auri nihil iudicio meo accipere poſſunt.

Cauterium tamen nobile vulgare Aurum, & velocius ſanabile quidem facit, non quòd in carnem ipſam, vllam Auri facultatem imprimat, ſed quia ex metallica quadam ſiccitate refracta, & ignis impatibilitate (vt diximus) contumacem eſcharam non producit. Oris etiam graueolentiam tollere videtur, non equidem ſemper,

& ex

& ex innata potentia, cùm non actuetur, sed fortaſsè, quando ex cuticulæ internæ intemperie, calore extraneo in ea, humidoq́ exuperante, vitium procedit; eſt enim Aurum frigidum & ſiccum, vt Galeno placuit. Itidem in tenuiſsimum puluerem redactum, Alopecias ſanat, oculumq́ affectum, Auicenna aſſeuerante, roborat, non ex interna caloris noſtri vi, eiuſdem in nobis Auri facultates ſubminiſtrante, vt aliqui autumant, ſed ex Auri ſcobe, & ſiccitate ſua, qua actu, abſque caloris ope, excrementa ſub cute contenta, exiccantur, & cutaneorum pororum, ac membranarum tranſpirationes inhibentur.

Metalla itaque omnia, quatenus metalla ſunt, niſi antea in ſuam proximam materiam redigantur, actuari a calore noſtro (vt arbitror) profectò nequeunt, præſertim Aurum, & Argentum, quæ quidem ambo, contradicente nemine, inter metalla omnia, & puriſsima, & perfectiſsima ſunt. At contin-

contingit interdum, vt metallorum nonnulla (imperfectiora videlicet) per primas, secundas, & tertias qualitates alterent, non quia dura, & in metallum concreta, sed quia ſuccum metallicum alterabile, ex proxima eorum materia adhuc continent; cuius planè gratia, nonnullas ex iam dictis, vel omnes in nobis alterationes faciunt, & quando ex arte Chimica, vulgare Aurum, in ſuum proportionatum Mercurium, Sal, & ſulphur, vt Pirotechniam artem inſequentes promittunt, reduci poſſet; vtique multa bona efficere in valetudine conſeruanda, & ægritudinibus curandis, arbitramur. eſt enim Auri ſuccus, res arcana, perfectiſsima, temperamento æquali, & mirabili proportione elementariarum virtutum compoſita; Soli propter ſplendorem, Ioui autem propter temperaturam, conſacrata, à corruptione tutiſsima, & cui tandem nullum mixtum comparari valet. talis itaque ſuccus, calorem naturalem cum humore

more substantifico mirificè temperare, humores a corruptione seruare, Solarem, & Iouialem virtutem, spiritibus, & membris tribuere, nunquàm planè non potest. Omne tamen potabile Aurum, haud indistinctè probari debet, cum nonnulli huiusce artis imperiti, leprosa solis calce, frequenter pro ipso vtantur, quæ non nisi intestina vniuersa, & ventriculi tunicas internas, incrustant, & deaurant, ob quam ventriculi bona coctio prorsus impeditur, vnde ægritudines multæ, & variæ, sanitatis uice insequuntur. idcirco, vel potabilis legitimi, vel olei eiusdem, seu potius quintæ fulgidissimi Auri essentiæ, vsus erit.

Cæterum, permulta sub Cœlo, quæ inter se vel maximè consentiunt, vel admodum dissentiunt, & Natura creauit, & Ars construxit. nam vt reliqua silentio prætermittam, Vulgi Mercurius, Magneti tantùm contrariatur, & acerrimus hostis est, vt tactu dumtaxat, vim attrahendi Ferrum

ab ipſo in perpetuum adimat, contra, tàm indiſſolubili amoris nodo, Magnes ac Ferrum deuincti ſunt, vt Crocimartis oleum, ex optimo ſcilicet Carinthyco Calybe paratum, ita Magneti efficaciam præſtet, vt etiam ingentes ex pariete clauos, admiranda potentia euellat. Sulphur inſuper, ſuo fætido vapore, amabilem ab Auro flauedinē detrahit, ex temporeq́; ſplendorem congenitum aufert, vice autem verſa, per infantium vrinam, vel Armoniaci ſalis liquorem, ita ſupremum coloris gradum, & Indicum Aurum, & Gryphicum, & Canalicium Fluuiatileq́; acquirunt, Apironis, ac Obryzi nitorem excedendo, vt propriùs ad ignis, uel ſolis fulgorem, accedere fermè nequeant. quapropter nec ab re quidem fuerit, ſi hanc etiam Auri ſucci antipathiam, vt euitari poſſit, ex Plinio (qui fortè de huiuſmodi potabili Auro, intellexit) cæteris adnectam. hæc autem eſt (vt eiuſdem verbis vtar) quòd ſi Auro liqueſcenti (ideſt in oleum ſolis, per

artem

artem Chimicam redactum) gallinarum membra misceantur, consumunt id in se, ita hoc, venenum Auri est. hæc ille, quo ita se habente, die emquid qua quinta Auri essentia potanda venti, a carnibus ijs abstinendum est, ne auri opus aliquando frustretur, eò præsertim, quòd gallinarum pinguium longus vsus, prosperæ etiam sanitatis tempore, deuitari decet, podagræ enim rebellis, hæmorrhoidarumq́, contra Auri institutum, quod eas actuali potestate sanat; frequenter (Raze Almansorico adnotante) causa existit.

Hæc pauca, ab inscitia mea sunt producta, qui verò grauissimorum Philosophorum Medicorumq́ animam melius tenent, vt errata corrigant, & sententiam mihi suam benigne aperiant, etiam atque etiam rogo.

ADIVTOR
NON TIMEBO

LECTORI AMICO,

Abraham è Porta Leonis Mantuanus Medicus Hebræus. S. D.

QVIA ex Clariſsimis Philoſophis, Excellentiſsimiſque Medicis nonnulli (candide Lector) fuerũt, qui prædictam de Auro ſententiam, prorſus deſtruere conati ſunt; ne fortè ſcientibus nobis, opinioni contrariæ aſſentiri videamur (tacere namq; conſenſus quædam ſpecies exiſtimatur) reſpondendi prouinciam idcirco ſuſcepimus. vnde Dialogum de Auri potentia tripartitum conſtruximus, ac primo quidem ſermone, de medicamentorum qualitatibus primis, atque ſecundis, nec non etiam de ſpecificæ formæ facultatibus prioris ordinis, egimus; in ſecundo vero, ſpecificæ formæ ſecundi ordinis virtutes, perſtrinximus, ac tandem, vniuerſas præſtantiſsimorum virorum rationes, auctoritateſque medicas in contrarium facien-

tes,

tes, in tertio diluimus. Si quid igitur boni (benignissime Lector) in ipsis inuenies, incredibili me gaudio affectum iri, compertum habebis: sin autem in his aliquid repræhensione dignum reperies, admonitionem audire tuam, non pigebit. veritatis enim amator, nullam repræhensorem formidare debet. aut enim inimicus repræhensurus est; aut amicus; si inimicus insultat, æquo animo ferendus est, cùm impugnata veritas, magis reluceat: amicus verò, si docet, audiendus: si errat, docendus. tu autem (sincerissime Lector) hæc pauca suscipe, nostrosque ex otio percurre sermones. Vale.

DE AVRO
DIALOGVS PRIMVS.

Achryuaſmus. Dynachryſus.

A. *QVI Deus Optimus Maximus ſeruator ſit, mi Dynachryſe: ſua benignitate ſumma te ſaluum faciat Omnipotens Deus, incolumemq́; reddat, o & præſidium, & dulce decus meum.* D. *amica quidem, & affectuoſa ſalutatio. Sed quiſnam ille eſt, qui ſummo mane, meam tàm benignè deprecatur ſalutem? O tu es generoſe Achryuaſme? tuas tibi rerum omnium opifex, voluptates donet cupitas, gaudium ſupremum, ac mirificam hilaritatem in ſecula*

ſeculorum

sceculorum afferat, & qualis proba fortuna, qualevè propitium Numen, meum in tugurium te amicum accersire fecit? A. tui amor. D. ingentes mi Achryuasme ago tibi gratias. Sed dic amabo, nunquid personati iuuenes, molestiam animo tuo inducunt? baccanalianè, studiosam mentem præsenti tempore vexant? gesticulariavè, tibi tam citò morosa sunt? A. non quidem, personatus enim nunquam incessi, & lusoria semper loca, studiosè euitaui, cùm fœlicitatem haudquaquam in ludo, iocoq; consistere censui, sed in operationibus duntaxat, quæ ex virtute proficiscuntur, eam reperiri statuendum putaui. D. phylosophantis planè verba, fereq; ab Aristotele Moralium Nicomachiorum decimo, mutuata. si itaque constanter perstiteris in hoc consilio, te profectò morigeratum virum, doctumq; ac sapientem, omnes laudibus extollent. A. non decet hac assentatione vti, cùm adulationem ipsam, ita cuique perniciosam

ciosam

ciosam esse non ignores, ut eam Plato in Phedro, bestiam humano generi pestilentem, vocitaret, ideo ipsam dimitte, ac potius cur istis es uestimentis indutus, mihi referto, & cur inaßuetā togam cingulo coercitam, tibi nunc video. D. *si nihil aliud audire cupis, pro comperto habeto, quòd hæc, Spagiricorum more pannosa indumenta sunt, eaq́ diuersis constricta uinculis, apteq́ concinnata, vt ardentem adire Vulcanum, expeditius poßim.* A. *visnè fortasse dum Mercurij densitatem, philosophorum lapidem, adulterinumq́ solem, sumptibus perquiris maximis, pecuniarum iacturam experiri, vt tandem Chimicorum omnium instar, horribiles baubatus, incassumq́ latratus, rabidi canis more, in supernam Lunam mittas?* D. *Id Deus auertat summus, ea quidem stultitia non sum affectus.* A. *Sed cuius gratia hæc moliris?* D. *Vt apertè scire, oculisq́ videre poßim, quomodo nonnullorum medicamentorum extracta, Spa-*

giricorum arte adipiſcantur, qua induſtria præparetur ſtibium, quæ purgantia ſint, ac diaphoretica ſalia, deniq; vt quintam auri eſſentiam extrahendi rationem, è veſtigio aſſequar. A. Tempus, & oleum amittis, mi Dynachryſe, vrbs enim inclita, huiuſmodi medicamenta impensè vilitat. D. At nihiloſecius, intento fine haudquaquam ego decipiar, nauis namque mea, naufragijs nunc diuerſis conflictata, placidius vadum fortaſsè adinueniet, multi enim Hyppocratica, Galenicaq; extollunt antidota, multi uerò, Chimicorum inuenta facilè ſequuntur, quamobrem, vt ille ſolet qui ſingulare certamen inire debet, inſtrumentis profectò ſibi nondum oſtenſis, quibus pugnandum eſt, modò hoc, modo illud experitur, ac aſſuetis armis, inaſſuetisq; militibus pro vita tutanda, hoſtisq; ferocitate reprimenda, manum adaptat; ita & ego, in vtriſq; medicamentorum generibus me exercitatum eſſe volo, vt æquè dogmaticæ mihi, empiricæq;

cæq́; res, iuxta hominum inclinationes, præsto sint. A. prudentis viri quod facis, quidem videtur. at num ne in omnibus, spagiricam artem ad vnguem imitari contendis, quòd Bacchi Aram, rubicundo vuarum succo sic tēpestiuè perfundis? Vis ne quemadmodum artifices illi faciunt, per vini spiritum sermonem extrahere? D. antiquissimus Noë viniferæ vitis succo primus omnium inebriatus, haudquaquàm mihi genitor fuit, nec eius asseclam adhibere me volo. sed Lyæum hodie præter consuetudinem propè appono, vt hanc splendentis auri laminam, foco ignitam, in ipso crebra reiteratione extinguam, ac ex arte (si fieri potest) auratū vinum quibusdam nobilibus parem. A. Palinodiam igitur canis? non ne diuersam te habere sentētiam relatum fuit? D. mutare placitum? hoc quidem nunc fieri omnino nequit. Sed potius huiusmodi paradoxum pluribus nitor experientijs comprobare, vt veritatem quam sequor, au-

dacius in posterum tueri queam. A. experientia quidem, rerum omnium naturalium magistra celebratur, quòd si denegaris, non reprahensione tantùm, sed pœna etiam dignus esse videaris. D. hactenus experientia triuica, mea rationi adamussim subscripsit. ideo calculum reducere, haud est fas. A. opinionem mihi tuam, per capita tantùm, quidam diebus elapsis, enarrauit. sed cur est, quòd multa (iudicio meo) scitu digna, in tuis omisisti scriptionibus? D. tẽporis breuitas, & subiecti difficultas, mutilarunt scripturam. at multis doctis, & eruditis viris, vt scitè admodum, & eleganter huiuscemodi rei medullam penitius attingerent, occasionem dedi. ò, quàm mira eloquentia sunt ornati, ò, quali philosophandi ratione fulciuntur, eorum planè doctrina, summum gradum perfectionis attingit, vndiq; splendet, & aquè absente atque prasente sole, suaptè natura emicat, elucetq;. sed calamus meus caligine tetra

suffo-

ſuffocatus, eiuſdem ſcientiæ fulgorem, apprimè adauxit; perinde ac in albiſsimarum columbarum cœtu, ſatyræ auis nigredo, pulchritudinis, venuſtatisq́; gradum, maximoperè intendit, id quod oloris in eo, candor facere non videtur. A. comparatio pulchra, & è Decamerone Ioannis Boccacij deſumpta. tuum ſanè tractatum lectitare, eiuſdemq́; verba penſitare, vehementer diſcupio, viuo tamen oraculo interea opinionem audire tuam adhuc vellem, præſertim, cum multa contra te argumenta eſſe, atque potiſſima, apertè ſciam. D. non poteris curioſiſsime Achryuaſme, completam hanc ſermocinationem meam expectare; nam ſi ab ouo (vt aiunt) uſque ad poma procedere me diſceptando exoptas, huic orationi occaſionem dediſſe, te pigebit. A. & ſi a primis etiam elementis, huiuſmodi tela eſſet exordienda, nihil referret. uerborum namque tuorum longitudine, minimè delaſſabor, cum ad hoc tantùm ſim natus, ut uiros do-

ctos

ctos auscultarem, quinimò, dum ipsi rationabilia proferunt, non solum ut semel, sed ter, & quater, auream sententiam repetant, Platonis exemplo in Gorgia, singulari studio contendo, bis enim, atque ter pulchrum esse ferunt, ea quæ pulchra sunt, dicere, atque considerare. D. hanc igitur vniuersalem, qua id quod de Auri facultate sentio, comprahenditur, ante omnia propositionem exaudi. A. illam planè dicere non dedigneris, & Deus optimus Maximus, tibi sit præsto. D. Dico igitur, quòd elementata omnia, uel suas in nobis per primas facultates, quibus & secundæ potestates succedunt, operationes exercent; uel uirtutibus tertijs a tota substantia proprietateq; occulta dependentibus, agunt. Si propter primas, secundasvè potestates, operantur, uel externè apposita, uel internè desumpta, nostrum queunt alterare corpus. si autem applicita, vel simplicia erunt, vel composita. et si simplicia, uel substantiam indomitam

suaptè

ſuaptè natura, vel materiam patibilem obtinebunt. præterea ſi compoſita, vel patibilia impatibilibus, vel patibilibus patibilia, uel impatibilia impatibilibus, admixta ſunt. rurſus, ſi internè ſumantur, vel omnino actuari negant, vel alterationem ipſam quidem admittũt. denuò ſi actuari poſſunt, vel eorundem ſubſtantia ſemper in vſum, vel dilutum etiam, & infuſum aliquando venit. tandem ſi per tertias facultates, occultasq́; proprietates, operari videntur, vel operationi huiuſmodi, complexionata materia, vel ſpecifica ſolum forma, opitulatur. illa, ſi de potentia ſibi inſitas in actum deducere virtutes debet, vel totalem rei, vel partialem alterationem, ſupponit, & non niſi ingeſta, ſuos in nobis effectus oſtendit, huic autem, externa dumtaxat applicatio ſatis eſt, qua quidem pro ſympathya rerum, & antypathya, vel conſeruatio, vel corruptio, vel perfectio rei, ſubſequitur. A. principium ſanè, multa doctrina refertum,

& à

& à Platonis norma in Philebo, & ſophiſta, haudquaquàm recedens, ſed antequàm vlterius procedas, res magnas abſq; exemplo (vt Plato in dialogo de Regno aſſerit) arduum eſſe euidenter oſtendere, in memoriam redige, ideo quales nam eæ ſint res, quæ externè alterant corpus, nec non quæ patibilem habent ſubſtantiam, vel impatibilem, ante omnia vt dicas, neceſſarium arbitror. D. quam libentiſſimè hoc efficiam, Ariſtoteles enim & ipſe poeticorum primo, affirmauit, quòd exemplis vtimur in dicendo, vt de quo dicitur facilius intelligatur. Sciendum itaque eſt, quòd vniuerſi ſæculi elementata, corpus externè noſtrum, ſecundum diuerſas qualitates, quibus potiuntur, alterare poſſunt, ſed non ſemper eodem modo, alterationem eandem producere ualent. nam, ſi excellentes actu qualitates poſſident, ſtatim noſtrum ſuo contactu corpus alterabunt, ut ignis ipſe facit, qui obſiccitatem eius intenſam, & calorem, ſui approximatione

tione nos calefacit, exiccatq́; ac tactu corrũpit, at si potentia tantùm suas obtinẽt facultates, tũc quidẽ paulatim, atq; nostri caloris ope, dum ad exteriora diffunditur; illa fit alteratio. quamobrẽ, & Cadmia, & Pompholix (substantiæ quidẽ inalterabiles, quia valentis siccitatis dominio, actu prædita sunt; quacumq; corporis parte ulcera suboriãtur, applicatione sua, exiccãt, quod dubio procul, & gummi, & herbæ, quamuis natura patibiles, facere non possunt, quia cùm proprias ut plurimũ potentia qualitates habeant; non nisi caloris nostri adminiculo, eas nobis edũt virtutes, qui quidem calor, quamuis minimus sit, propter immediatam medicamentorum applicationem, loco affecto, prædictas è vestigio res, actuare valet; tanta enim actuatio, vt interioribus partibus longinquioribusq́; virtus distribuatur, perinde ac si ingesta essent, non requiritur. Ideo non est hoc admiratione dignum, quòd interdum Chirurgus, ea quæ substantiam ha-

bent inalterabilem, interdum uerò ea quæ materiam patibilem tenent, eligere ſoleat, cum illa, propter excellentes actu qualitates, hæc autem propter potentiales facultates, ſibi vſu aliquando veniant. Sed quia pluribus ſimul virtutibus indigere, quas fortè in eodem ſimplici reperiri neſcimus, interdum accidit; idcirco medica ars, diuerſa quidem pharmaca nonnunquàm ſtatuit admiſcere, ſimplicia ſimul alterabilia alterabilibus, inalterabilibus inalterabilia, alterabiliaq́; in alterabilibus, eiuſdem qualitatis, diuerſæq́; adaptando, ut diligens Medicus, pro patientis temperamento, ætate, ſexu, morbi diſcraſia, tempore eiuſdem, & anni constitutione; multa, ſecundum indigentiam, adminiſtranda habeat medicamenta, exindeq́; emplaſtra varia, cerata diuerſa, pulueres, olea, & vnguenta multiplicia, ad Chirurgiæ vſum, inſcribuntur. A. hactenus (ut mihi videtur) id, quod ad primam tuæ diuiſionis partem ſpectabat,

exte-

exteriorem nimirum medicamentorum applicationem perpendens, rectè quidem ac succinctè declarasti. nunc uerò ad propositionis tuæ reliquum pergere non sit molestum.
D. ad ingesta itaque sermonem conuertendo, dico, quòd eis planè caloris innati simplex calefactio pro eorũdem primarũ, secundarumq́; potestatum subministratione, satis non est, sed maiori elaboratione, vel caloris, uel artis, opus habent, ut partibus æquè omnibus, uirtutes demandentur. quamobrẽ mixta omnia materiam suaptè natura inalterabilem obtinentia, nec primas inter se, nec secundas qualitates vbi requiritur, contribuere possunt, non quia potentia eis aliquo pacto non insint, sed quia hæc, propter materiæ impatibilitatem potestas, ad actum reduci nequit, nonnullis tamen ex animantibus occulta proprietate exceptis, ratione cuius, illis præcipuè per confirmatam experientiam, contrarium euenire comperimus, vt opportunè suo tempore locoq́; fortasse no-

bis dicetur. A. sed quia doctißime Dynachryse primarum multoties & secundarum potestatum mentionem fecisti, quin abs te petam quænam sint illæ, abstineri non possum, me igitur eas adamußim docere, te maximopere precor. D. Iamiam audi eas, caliditas, frigiditas, humiditas, atque siccitas, seu simplices, seu secundum poßibiles qualitates coniugatæ, ac primo, secundo, tertio, quartoq; gradu constitutæ, per quaternarias vniuscuiusq; gradus distinctiones consideratæ, facultates primæ esse dicuntur. secundæ autem eæ sunt, quas ab istis dependere omnes norunt, vt emoliendi, indurandi, tendendi, laxandi, rarefaciendi, densandi, aperiendi, attenuandi, attrahendi, discutiendi & repellendi potestates existunt, vnde dicitur exempli gratia, quòd per primas qualitates absynthium primo caloris gradu, arthemisia verò secundo, abrotanum tertio, & nasturtium quarto, calfaciant, quodq; propter secundas potestates,

teſtates, & abſynthium adſtringat, arthemiſia attenuet, abrotanum diſcutiat, & naſturtium aperiat. cæterarum autem facultatum exempla, nè tædio ſim tibi, conſulto omittere decreui. A. hæc dubio procul ſufficere mihi videntur, per traditam namque methodum, reliquas facilè poteſtates inueniam. D. à communibus itaque qualitatibus prædominantibus, primæ elementati facultates, vel ſimplices, vel compoſitæ (vt dictum eſt) nec non etiam ſecundæ virtutes eas inſequentes, prouenire ſolent, ſed à ſpecifica forma, ſiue a tota rerum ſubſtantia, tertiæ profectò operationes dependent. A. vt ſermonem ſuſpendas mi Dynachryſe te obſecro, donec ſpecificæ formæ deſcriptionem aperias. D. libenter id faciam curioſe Achryuaſme. ſcito igitur, ſpecificam formam, nil aliud eſſe, vt facilè primo de vſu partium nono a Galeno colligitur, quàm ſingularis calidi, frigidi, humidi, & ſicci proportio quædam, & armonia,

monia, seu potius quoddam ex quatuor elementorum commixtione commẽsurationeq́; productum, ac resultans, perinde vt eidem Galeno, cùm primo de elementis quinto, tùm primo de natura humana textu primo, visum est. Porrò à specifica hac forma, vt rectè Albertus secundo mineralium libro capituloq́; quarto adnotauit, cœlestium virtutum influxu, & complexionatæ materiæ qua infunditur occasione, uariæ quidem mixto operationes insunt, quamobrem si ad eius actionem producẽdam, complexionatæ materiæ concursu fuerit opus, tunc per alterationem eiusdem operationes emanabunt. sed si absque eius interuentu efficere aliquid elementatum poterit, tunc alteratione penitus omissa, operationes suas exercebit. vnde tertiæ facultates, inter se distinctæ prouenient. quamuis enim a specifica forma, eas dependere omnes, affirmemus, duobus tamen modis, materiæ videlicet proximæ per calorem innatum alteratione, & præsentia

dum-

dumtaxat mixti, haud elaborata ſubſtantia, ſuas in nobis vt ibi dicam, virtutes edere perhibemus. A. hoc quidem quod dicis, ſcitu eſſe difficilè mihi ſanè videtur, proinde duas has vias quibus forma ſpecifica operatur, prout de facultatibus primis & ſecundis feciſti, in exemplum redigere non dedigneris. D. ſi nihil aliud expetis, eas iam accipe, primum enim tertiarum facultatum genus, quod ſubſtantiæ alterationem ſupponit, eſt, ſicut Rhabarbaro ineſſe poteſtatem expurgandi bilem flauam, Agarico verò pituitam, Helleboroq́ melancholiam, Bezohartico lapidi, exuperandi venenum, aliquibus etiam pharmacis, lac, vel ſemen producendi, lotium prouocandi, menſtrua attrahendi, ac ſimilia quædam adminiculante materia efficiuntur. ſecundum verò genus, quod abſque eius elaboratione virtutes effundit, eſt, ut in Herculeo lapide, Ferri attractio, in Electro, feſtucarum apprehenſio, in ſapphyro, antracis fugatio, in nonnulliſq́

nullisq́; gemmis, insita virtus, vt earum gestator inuincibilis, boni intellectus, & venustus euadat. A. petiisse rem, haud equidem pœnitet, sed sermonem distinctum maximopere affecto, qua propter circa tertias facultates quæ materiæ suffragio potestates exercent, hodie immorari aueo. D. tui pro viribus desiderium complere enitar. Priori itaque sermoni, verba adaptando sequentia, dico, quòd si exempli causa, calfaciendi ab apparentibus qualitatibus Rhabarbarum, & exiccandi, aperiendi, & discutiendi, necnon etiam attenuandi, potestate potitur; propter specificam formam, & propriam substantiam, educendi bilem flauam (dummodo eius alteretur materia) facultatem habet. quæ quidem substantia, seu specifica forma, quamuis ex contrariis qualitatibus, quibus calor simul, & siccitas præualent, procedere existimetur; non sunt simpliciter calor & siccitas, propria & peculiaris Rhabarbari forma, sed caloris tantùm,

tùm, & ſiccitatis talis gradus & proportio, ſymphoniæ ſanè inſtar, quæ, tametſi armonia ex graui, & acuto ſono compoſita ſit; nec acutus abſolutè, nec grauis ſonus, dici poteſt, ſed proportionatus quidam, compoſitusq; concentus, nuncupari fas eſt. A. meæ ſemper ad tui ſermonem, intentæ ſunt aures, ideo ſequere. D. mixtorum itaque omnium ſubſtantia, cunctorum nunc entium reſpectu haud perpenſa, ſed tantùm per comparationem ad nos, qui eam pro uſu frequenter requirimus, vel cum ſubſtantia noſtra ſympathiam amicabilemq; habebit naturam, vel contrariam. ſi rectam nobiſcum obtinebit neceſſitudinem, uel abſolutè talis erit, vt nutrimentum eſt, quod ſemper in nutriti ſubſtantiam conuerti ſcitur, vel non ex toto affinitatem poſſidebit. ſi non totaliter, vel reducibilis adhuc erit, veluti Caſſiæ fiſtulæ, & Aereo melli accidit, quibus quidem natura egeſtatis gratia nutrimenti loco interdum vtitur, uel non redu-

 cibilis

cibilis esse existimatur, vt Agallocus, Aspalathum & Corallus planè existunt. rursus si contraria, vel omni tempore, & quouis modo substantiam nostram destruere nititur; vt Aconitum, & venena omnia deleteria faciunt, vel non semper. hoc autem, bifariam contingere potest. nam, vel antipathiam cum corpore nostro, sympathiam verò cum excremento in nobis contento, obtinet, vt de Scamonio cum bile iam notum est, expectando intereà, quòd natura nostra substantiæ quidem repugnantia irritata, foras simul Scamonium cum excremento explodat, vel naturæ medietatem habet, inter corpora perpetientia, & aliquam specificam naturam mortificantem, seu internè ea (vt in pestilenti constitutione) enata sit, seu ingesta, vt propter Napellum deuoratum, seu externè communicata, ueluti propter uirus, & materiale viperarum venenum, accidit; sicut per medicamenta alexiteria, & alexipharmaca dicta, euenire solet, quæ alioqui,

qui, & ipsa, per se, si largius sumpta fuerint, Galeno quinto de simp. medicamentorum facultatibus cap. 18. ita asseuerante, grauiter animantis corpus oblædunt. A. Stupeo quonam pacto omne quod à specifica forma prouenire potest, materia scilicet adminiculante, paucis admodum amplexus fueris. D. Porrò specificæ formæ occasione, multa quidem ac diuersa accidentia in viuentium salutem, vel iacturam, nunquàm certè ratione inuenta, sed longa tantùm & diuturna experientia comprobata, sanè insurgunt. talis namq; res, aliquando se nobis offert, quæ humano generi ferè tota familiaris est, innatum profectò calorem adaugens, radicaleq; humidum reparans, & tamen minima eiusdem pars, malitiam (vt videmus) & perniciem secum affert, vt Ceruum in exemplum adducere possumus, cuius vniuersa caro, præter extremam caudam, quæ a tota substantia venenosa est, absque læsione deuoratur. qua-

lis itaque ratio hoc nos docuit? A. nulla quidem, ſed experientia tantum id aſſequitur. D. inſuper, quis noſtrum Cantharidas veſicæ potius quàm cæteris partibus inimicari, rationis dictamine ſciuit vnquam? aut Marinũ Leporẽ ſi ab aliquo ingeratur, pulmones exulcerare cognouit? non ne id nobis experientia ſola patefacit?. A. nil aliud certè. D. prætereà quis noſtrum pro comperto habuit, quòd caput Leporis terreſtris eſitatum, proprietate ſingulari qua roborandi neruos potitur, tremorem ſedare vniuerſum poßit, quodq; capitis, ac colli volatilium omnium frequens vſus, cæcitatem producat, niſi id prius experientia oſtendiſſet? A. illa procul dubio fuit. D. ſed quidnam incredibilius hoc, quod modò referam, fore exiſtimatur, in nobis ſcilicet, qui noſtri tam curioſi ſumus, rem aliquando contra nos aggenerari poſſe, quod immanis veneni quidpiam ſapiat? non ignorant quidem hoc mulieres omnes, quæ ſingulo

quoque

quoque Lunæ curriculo pernitiosam substantiam natura excernunt, ne quid vnquàm mali esset, quod in homine non esset. cur illud obsecro exploratum habent? quia doctæ sunt? haud sanè affirmari potest; sed quisnam fuit ille, qui ipsis hoc principio declarauit? experientia sola. A. *certè vt ingenuè fatear, tu peritè admodum exemplificando, modos expreßisti, quibus specifica rerum forma mediante materia, vel malè, vel rectè operatur, & sunt, pars ipsa cum toto, totum cum parte, pars cum parte, & proprium excrementum cum suo productore. quamobrem, non possum nisi maximoperè commendare, omnia quæ hactenus abs te summa voluptate percepi.* D. *Porrò si hæc, experientiam dico, multa nos à primo ortu non docuisset, paruum fermè mundanis in rebus, inter nos, & ratione expertia animalia, eßet discrimen, attamen ipsa ratio, nonnullarum operationum causam aßignare quandoque nititur,*

vt cur

vt cur est quod hoc emolliendi facultate sit præditum, illud induret, hoc adurat, illudq́; abstergat, repellat, discutiat, denset, attenuet, & alias similes potestates obtineat, sed cur huiusmodi pharmacum pituitam uerbi causa educat, hoc autem melancholiam, cur Philipendula epilepsiam curet, & Lupi stercus potione sumptum, tristem coli sensationem sedet, ac tandem cur Rapæ ingestæ, oculis affectis adminiculentur, haudquaquàm asserere ualet, sed tantùm ad quandam generalitatem, pro quæsiti solutione, ueluti ad sacram anchoram, confugit, ac in specificam formam, seu substantiam totam, medicamenti vim, facultatemq́; miram, è vestigio refert. A. In debilem quidem portum, inualidumq́; profugium, nauim traducit, cùm qualis sit adæquata entis substantia, ex qua mirabiles effectus producuntur, non nisi Altissimus Deus, Mundi totius conditor, perfectè noscit. D. & certè, cùm ferè huius-

modi

modi ſeculi res infinitæ ſint, & infinitæ inſuper earundem poteſtates, infinitiq́; ſcientia, non exiſtat niſi tantùm infinito, mortalis homo ob id, aliqualem excuſationem meretur, at vnuſquiſque noſtrum, tunc contumelioſè reprehendi debet, quando vel id quod humanus intellectus aſſequi poteſt, negligentia quadam ignorat, vel captioſa ratione, & vitioſa ſeductione, veritatem ipſam occultat. Si igitur homo callet, quod cauſa qua vulgare aurum corruptionem in terræ viſceribus non experitur, in aqua perſiſtit, in aere viuit, & igne ſe tuetur, perfecta ſit commixtionis proportio, quam inter ſe ſubſtantiæ elementares habent, propter longam ſagaciſsimæ naturæ, & diuturnam elaborationem, ex qua mirandam huiuſce metalli impaſsibilitatem, & quodammodo formæ ſuæ perpetuitatem, dependere perhibemus, quomodo contendere poteſt homo, quòd vulgare Aurum deuoratum & ingeſtum, talia, & tanta (vt dicunt)

in nobis

in nobis operetur? A. Sed mi Dynachryse, non pigeat te, si hac mea interrogatione, rem susceptam interpellari faciam. dic amabò, non ne vulgare Aurum substantia elementaris est? non habet aurum quia tale, quatuor elementariarum qualitatum proportionem, cuius ratione & primæ, & secundæ potestates, in nobis impartiri possunt? non ne, & substantiam totam possidet, seu specificam formam, ex qua, tertiæ quidem operationes proueniunt? D. ita quidem est, sed ego tibi ò Achryuasme, non ne, ferrum, & colocynthis, suas etiam primas, secundas, & tertias facultates tenent? A. non est profectò ambigendum. D. si igitur facultatibus ijs decorantur, abs te peto, cur est, quòd ferro non nutrimur, & colocyntidis laboriosi sanè medicamenti haustu, ligni statua non expurgatur? A. ob, materiæ impaßibilitate ferrum non præstare alimentum, actuationisq; penuria, colocynthidis vim non experiri statuam,

tibi

tibi dicam. D. Sic etiam de auro reſponſum dabo. quamuis enim primas in ſe, ſecundas, & tertias habeat facultates incluſas, materiæ tamen ſuæ impaſſibilitate, calorisq; noſtri impotentia, haud eas explicare valet, & ſiue ſcobes, & bracteæ ingerantur, ſiue laminæ ignitæ, vel aqua, vel vino, vel ſucco alio, extinguantur, nihil refert. Sed ſuæ indomitatis argumentum, ex his deſumitur nempè, quia foco non abſumitur, quòd quouis etiam loco repoſitum, putredine non afficitur, quia rubiginem non contrahit, quòd exteriora corpora tinctura ſua non remanent infecta, ac tandem, quia penitus eſt odore deſtitutum. quamobrem, cùm inter homiomera mixta connumeretur, ita quòd, vna pars, cum alia parte, ac pars cum toto, ſimilitudinem habeat; tàm in minimis planè; quàm in maximis eius partibus, impatibile erit, & tam in laminis redactum, quàm in puluerulentis ſcobibus, & ſubtiliſ-

ſimis bracteis diſpoſitum, inalterabile eſſe conſonum eſt. Verum imbecillitatis caloris noſtri indicium, eſt, illa ignis circa vulgare Aurum impotentia. vnde, ſi ipſe ignis, qui inter elementa omnia, in ſummo ferè caloris eſt conſtitutus, ſubſtantiam eius non immutat, quomodo exiſtimari poteſt, quòd calor noſter tepidus, & vaporoſus (dummodo non ſit aliqua peculiari virtute præditus) Auri materiam diſſoluere queat? A. Sed fortaſsè contraria pars, inficias ſtatim ibit dicendo, quomodo ò amice, Auri ſubſtantiam indomitam eſſe aſſeris, ac vulgi ſolem igne domari non poſſe, perhibes, ſi ars ipſa chimiæ, (vt utar Spagiricorum verbis) per calcinationem, reuerberationem, reſolutionem, cementationem, & ſublimationem, Auro vulgari mortem inferre gloriatur, & tu etiam in tua prima ſcriptione (vt mihi relatum fuit) aurum poſt eius mortem viuificari poſſe affirmaſti, ſi in potabilem formam, quintam

eſſen-

essentiam, & oleum preciosißimum redigatur? D. *Id profectò Spagirici dicunt, & a me scriptum aliàs fuit, sed ad instantiam breuiter dico, quòd vulgare Aurum, cæterorum elementatorum instar, & arte & natura, corruptioni, alterationi, omniumq; virtutum subuersioni, quibus specifica forma potitur, omnino subest, & aliquæ in hoc seculo repertæ sunt res, quarum quidem virtute, deprauatur aurum, & contabescit; verùm consentaneum non est, vt dicamus, quòd ab omnibus rebus, ipsum corrumpatur, quòdq; simpliciter omne calidum, eius materiam subuertat; imò præter summum ignis calorem, alicuius etiam substantiæ erodentis additamento, vt aquæ regiæ, Mercurijq; viui, & huiusce ordinis nonnullorum opus est, ad hoc vt destruatur; quapropter, si tu, o curiose Achryuasme, animal reperies, quod summitate caloris, igni nostro non cedat, ac erodenti substantia, uel specificæ formæ virtute, præ-*

dictorum locum supplente, insignitum sit; absque ulla controuersia, vulgare Aurum illi poteris exhibere, quia ingestum; poterit alterari, & a specifica Auri forma, in ipsum planè emanabunt virtutes. Sed memento prius, id quod de quatuor qualitatibus animal constituentibus, Galenus primo de temperamentis scripsit, videlicet quando dicit, Neque enim ullum animal, aut calidum in summo esse potest, vt est ignis, aut in summo humidum, sicut est aqua: pari modo, nec frigidum siccumvè in summo, sed ab eo quòd in mixtura præpollet, appellationem sortitur. Vulgare itaq; Aurum, propter suæ materiæ indomitatem, & innati caloris (vt diximus) imbecillitatem, non debet (vt multi dicunt) in vsum medicum venire, nisi prius chimicæ artis operatione eius substantia præparetur; & si tertiæ facultates a specifica nimirum forma prioris ordinis dependentes, dum vulgare Aurum sit, propter materiæ densitatem, &

caloris

caloris nostri languorem, impartiri nequeant, nec primæ quidem innatæ potentiæ quicquam efficere boni adhuc poterunt; cum facultates omnes huiusce ordinis mixto insitæ, non nisi substantiæ alteratione operentur. A. hoc quidem quod dicis, à peripatetica doctrina non discedit. Reliquum itaque esset, vt potestates à specifica forma absque materiæ alteratione dependentes, declarasses, sed quia te esse defessum aliquatenus arbitror, & ego etiam simul & semel, omnia intelligere nequeo, vt quiete fruaris optata, quàm libentißimè permitto. hac tamen conditione, ut reliquum die sequenti (si fieri potest) mihi absoluas. D. Tibi semper obtemperare Dei nutu conabor. A. Interea vale doctißime Dynachryse. Vale.

DE

DE AVRO DIALOGVS SECVNDVS.

Dynachryſus. Achryuaſmus.

D. *MAturè, ò Achryuaſme, huc acceßiſti, vt præcioſißimam quãdam videres gemmam, quam amicus quidam, quouſq; ex Macariana Inſula reuertetur, mihi cuſtodiendam tribuit; ego autem, pulchriorem hactenus, ſplendidioremq́; lapidem, haudquaquàm inſpexi. A. Valdè tibi aſſentior, & cùm Balagius ſit, ſui generis equidem vincit omnes. D. toto cælo aberras, quamuis enim rubicundus, ac tranſlucidus omnino ſit, inter Balagios nunquam reponi debet.*

A. ſed qualem obſecro eſſe cenſes? Granatum fortaſsè? non ne & Balauſtino colore, & violaceo, vt videre potes, deſtitutus eſt? D. neque etiam Cranatum eſſe, excellentes lapidarij aſſeuerarent, at Carbunculum eum eſſe dicerent, ò quàm rubicundus, quàm lucidus, quamq́; ſolidus lapis eſt, in tenebris planè (vt experientia dudum comprobauit) per ſe ipſum maximoperè lucet, quare, catino nigro aqua quidem referto, quo tenebroſa rutilet nocte, opus non habet. & certè talem Carbunculum inter lapides, qualem Aurum inter metalla cuncta habere præſtantiam, non iniuria quidam aſſeruerunt, ideo virtutes omnes, ac etiam maiores quàm reliquæ gemmæ eum poſſidere, nonnulli putant, ſolis inſtar (à quo recipere poteſtates aſſeuerant) qui non ſolum (vt Stellæ faciunt, ſplendet) ſed fulgore ſummo Sidera omnia præcedit. A. tu in ſubiectum quoddam fortuitù incidiſti, quo ſententiā tuam intelligere exoptabam, modò hanc gemmarijs

rijs de lapidum nomine disceptationem dimitte, & num mixtorum virtutes, ex Stellarum vi, influentiavè dependeant, mihi expone. D. igitur quòd hesterno die de specifica forma dixi, ex animo tuo effluxit? non ne, cœlestium virtutum influxu, & materiæ complexionatæ occasione, qua infunditur forma, varias mixto inesse operationes intellexisti? A. Tu quidem id explicuisti; & ego iam antea hoc audiui, sed quòd motus tantùm, & lumen elementatis corporibus facultates omnes condonent, vix credere possum. D. quòd autem duobus his tantùm modis diuersas cœlum potestates, huiusmodi mixtis, infundat, & Auerroes, & Ioannes Picus Mirandulanus, ac Peripateticorum Philosophorum nonnulli, non solum asseuerant, sed etiam contendunt. verumtamen ego, motum dumtaxat, & lumen, ad quamlibet facultatem rebus tribuendam sufficere, haud existimo, proprietates namque mixtis omnino reperiri, quæ

nec ad elementa, nec ad motum, nec ad lumen referri poßunt, ita vt Ptholomei, Hermetis, & Astrologorum sententiæ, assentiri deceat, quotidie experimur. exinde D. Thomas secundo Cœli, lectione decima, non solùm rectè ab Auerrois argumentis, Auicennam tuetur, sed etiam, quòd Stellæ non sint sicut indiuidua eiusdem speciei, vt Commentator dixerat, lectione decimasexta, eiusdem libri, facilè ostendit, & ipsemet Auerroes, qui Astronomorum Calippo, & Eudoxo iuniorum, nullo non tempore destruere positiones nitebatur, intento fine frustratus est, vnde decimosecundo methaphisicæ commentario 45. inquit, in iuuentute mea speraui, vt hæc perscrutatio compleretur per me, in senectute autem iam despero. A. quòd Cœlum itaque nobis diuersas etiam virtutes infundat, quæ à motu, & lumine haudquaquàm dependent, grauißimis auctoribus postremò dictis annuentibus, in præsentiarum supponamus; at mihi vt

dicas vehementer te obsecro, num, pro diuersis virtutibus in huiusmodi mixto introducendis, necesse sit, ut admirandus Astrorum influxus actu semper concurrat? D. non equidem, quia entibus animatis, primæ sanè creationis tempore, primus penitus suffecit influxus, tunc enim proprietas vnicuique eorum affluenter adeo fuit elargita, vt successiuo propagationis actu, absq; alio constellationis concursu, eandem facultatem subministraret. secus autem inanimatis corporibus accidit. nam, dum suam ab elementis essentiam, & determinatam naturam acquirunt, proprium simul & semel influxum, etiam recipiunt. A. Sed qua ratione ductus, hoc ponendum esse discrimen es arbitratus? D. facultates aliquando deperditæ id statuere cogunt. videmus enim animantia mixta, eandem proprietatem quam a specifica forma secundum totum vel partem habent, æquè semper possidere, quòd quidem inanimatis assiduè entibus,

non

non contingit. nam propter errantium stellarum varietatem, imagines diuersas, ac multiplices firmamenti aspectus, recipientisq; aptitudinem, vel ineptitudinem, non solum secundum magis & minus, facultates euariant, sed interdum aliquali prorsus proprietate ab huiusmodi specifica forma dependente, inanimata corpora, destituuntur. A. & quænam sunt inanimata corpora? D. quis ea cùm lapides esse, tùm metalla ignorat? A. Tu igitur tenes, quod hæc, inanimata sint? D. Et tu metalla forsan, & lapides, animata corpora esse arbitraris? & quali anima? sensitiua nè? motiua vè? aut potius intellectiua? mentis equidem lumine obcæcatus es, si hæc, animo concipere audes. A. quòd lapides, & metalla ò Dynachryse, animam habeant intellectiuam, verisimile non est, nec ita demens planè sum, vt non eam hominis esse propriam omnino credam. est enim hæc anima, natura quidem incorporea, splendida, spiritualis, sim-

plex, ac impatibilis, a Deo optimo Maximo infusa homini. quod etiam anima sensitiua, & motiua, prædita sint, nec vnquàm desipui, nec tali delirio in præsentia sum affectus. perspicuum namque est, lapides, & metalla omnia, cùm motu, tùm sensu, esse destituta. sed quod animam prorsus vegetatiuam non habeant, quis asseuerare potest? D. Vis forsan, & tu, ò Achryuasme, inter Democrati discipulos, Hieronymi Cardani sequaces, ac Theophrasti Chimici sectatores, annumerari? scito, quòd neque vegetatiuam habere, censendum est, cùm potissimis conditionibus, augmento scilicet ac nutritione, animam vegetatiuam spectantibus, omnino careant. porrò si vt vniuersæ plantæ faciunt, nutrirentur, & animalium instar, edulijs vescerentur, quibusdam dubio procul peculiaribus partibus naturalibus indigerent, quibus nutrimentum possent accipere. ad hoc enim radices omnes subseruiunt plantis, & os itidem, animalibus

us cibaria subministrat, præterea, distinctos meatus, & poros, quibus permeare facilè nutrimentũ posset, ac ventriculos etiam congruentes habere, pro paulatina concoctione fienda, consonum esset, vnde quia pro maiori parte, & dura, & compacta admodum sunt; hinc satis liquet, quòd nutrimenti gratia nequeant se diuidere, & aperire, atque rursus meatus apertos constringere, atque occludere. A. Sed qua ratione asseris, o Dynachryse, quòd lapides, & metalla, nutritione careant, & augmento? nonne, & comminuti lapides, augescere visuntur? si quis enim lapidis partem consultò effodiat, et per aliquod temporis spacium inanem relinquat, nonne repletam eam inueniet? si igitur lapidum partes comminutæ ablatæq́, perinde ac resecti plantarum rami restaurantur, nonne, lapides nutriri, in confesso erit? & si nutriantur, nonne uegetatiuam animam stirpium instar, & ipsi habent? D. aduerte o Achryuasme, quòd

lapides omnes, & metalla, æquiuocè nutriuntur, & æquiuocè augmentantur. nam ab intrinseco nunquam principio, sed ab extrinseco tantùm augescunt, & per iuxta positionem partium increscunt, ita quòd, nec vera nutritio, nec propria auctio, sed additio potius censeri debet; vnde mixta prædicta penitus carere anima, perhibemus. Vt igitur me ad specificæ formæ considerationem conuertam, dico, quòd hæc, bifariam vt hesterna die audisti, miras animatis inanimatisq; mixtis, proprietates largitur, sed excellentiores secundæ classis potestates existũt; vnde si ex arbitrio virtutem suam nobis exhibere, absque naturæ necessitate valerent; brutorum animam propè dixerim, præstantia, & bonitate, excederent. A. quod de mixtorum proprietate, per secundum formæ specificæ modum, elapso die dixisti, rectè quidem in memoria insidet: sed si ad exempla iterum sermonem vertere libet, iucundissimum facies. idcirco vt proprias nonnullo-

rum

rum virtutes, animatorum nempè & inanimatorum, iuxta modum secundum, in medium proferas, vehementer te obsecro.
D. libenter obtempero, & vt a fossilibus exordiar mixtis, Chrisolitum præ cæteris lapidem, commemorabo. hunc sanè anulo adligatum, gestatumq́, sapientem efficere hominem, nonnulli asserunt, sicut, & Gagatronica gemma, victores reddere ipsam gerentes, itidem fertur, ac Libicæ Lippari, admiranda (vt dicunt) insita virtus est. nam bestiam canibus & venatoribus infestam, lapidis gestorem, perinde ac herus esset, perquirere, & intueri, vtique proferunt. quomodo igitur ab Elementis, has dependere proprietates dices? quomodo vel ad cælorum motum, vel ad siderum lumen, virtutes referre iam dictas, potes? A. si hæc, à grauissimis auctoribus (vt reor) non essent decerpta, ea prorsus (& mihi parce) deluderem, nunc autem præ admiratione valdè stupesco. D. pro comperto habeto,

quòd

*quòd huiuſcemodi proprietates non recenſe-
rem, niſi ab Auicenna, Magnoq́; Alberto
eſſe ſcriptas, non reperiſſem. A. vlterius
perge. D. pariter, & animantibus ipſis,
nonnullæ inſunt eximiæ facultates, quæ nec
ab elementis, nec à cœleſti motu, vel Stella-
rum lumine, tantùm dependere, putari de-
bent, vt in garrula Rana (verbi cauſa) &
in Scarabæo abiectiſſimo quidem obſcænoq́;
animali, adnotari poteſt, vtrumlibet enim,
ſi quartana febre laborantis collo, ſuſpenda-
tur, ſanationem procurat. præterea, Ara-
neus, ſiniſtro febrientis brachio adligatus,
dictam à nobis amphimerinam febrem, egre-
giè curat, & gregariarum Caprarum ver-
mes, qui iuxta earundem cerebri baſim, ſu-
boriuntur, & ſternutamentis crebris, è na-
ribus huiuſcemodi animalis, in veſtem ſub-
ſtratam inſiliunt, comitialibus morbis opem
ferunt, ſi antequàm terram attingant, pa-
tientis collo apponantur. A. antedicta om-
nia, veritatis imaginem præ ſe non ferunt;*

ſed

ſed poſtremò enarratum, mendacium abſo-lutè portendit, & fortè fortuna nec exper-tum a te, nec ab Auctore aliquo notatum fuit. D. quòd illud experientia nō ſit apud me comprobatum, ingenuè fateor, ſed in-credulitas hæc tua, veritati quidpiam haud demit, Aranei enim, Ranæ, Scarabeiq; pro-prietates, triuico vſu ſunt manifeſtæ, & vermium commemoratorum facultatem, Tralliano primo lib. cap. 15. referente, Da-mocrati Delphicum Pythiæ Oraculum im-partiuit. A. omnia igitur veritatem ſa-pere videntur. D. attamen ſi de re aliqua, te hæſitare contingat, ſcrupulum mihi tuum, audacter explica. A. iam antea in hanc audaciam prolapſus ſum, nunc verò ſermo-nem perſeuera. D. virtutem itaque vni-cam, animatorum entium ſpecificæ formæ, per ſecundum ordinem operanti, natura ſa-gax vt plurimum tribuit, vnde Remorra paruus piſciculus ſupra omnē credulitatem, nauem in medio mari, impetu ventorum

exagitatam, ſiſtit, vt ferunt aliqui, aut ſaltem alijs referentibus, eam retardat, & Torpedini facultas ineſt, ut protinus per piſcatoris tridentem, ad manum alteratione tranſmiſſa, torpidam faciat; ſed munificam magis inanimatis mixtis, ſe natura exhibuit, cùm animæ vice qua illa ſunt deſtituta, duabus interdum, ac tribus, nec non pluribus etiam facultatibus, pro materiæ proximæ aptitudine nobilitateq́ꝫ, benignè admodum exornauit. A. ſic rebus iuſtè ſuas diſtribuit poteſtates. D. quòd ut magis eluceſcat, Amandinam conſidera prætioſam gemmam, hanc autem venena omnia, cùm reprimere, tùm extinguere, geſtatorem contra hoſtes inuincibilem reddere, ſomniorum, ænigmatumq́ꝫ interprætationē docere, Euates dixit. Itidem Berillus contra lites, & inimicorum pericula operari, gerentemq́ꝫ mitem (vt phas eſt) ac ingenij probi efficere, omnino fertur, Medicorum etiam quidam, eum contra pigritiam, hepatis dolores, ſuſpiria,

spiria, eructationes, oculosq́ humidos valere, asseuerant, & Aurifices, coniugium inter maritum, & vxorem adhuc conciliare, subiungunt, sic & Iaspidem lapidem, sanguinis fluxum, & menstrua cohibere, conceptum negare, partum iuuare, luxuriam propellere, febres, ac hydropisim fugare, nonnulli affirmant. A. si gemmæ igitur tanti præcij apud homines sunt, haud decet mirari, cum tot, & tantas mirabiles, vt asseris, potestates, habeant. D. verum enim uerò haudquaquàm inanimata omnia vt prædicta, ad varias secundi modi specificæ formæ virtutes recipiendas, apta sunt. nam in confusis materijs, fæculentis, & crassis, potestates ipsæ planè opprimuntur, ita vt vix minimam partem secundæ potestatis, interdum valeant obtinere. contrario autem modo, quibus proxima materia perspicuitate, & lumine cælo assimilatur, succedit res, quia ob varias eiusdem, potentes mirandasq́ facultates, alta stupiditate

hoĩes afficiuntur, & inde fit, ut præciosi lapides, præmixtis omnibus virtutibus pollcant excelsis, quia nimirum summè nitent, & rutilant. quorum quidem fulgente ac cœlesti splendore, factum est, ut Indorum Philosophi, gemmas nuncuparent stellas elementares. A. nomen dubio procul in amorem præciosiorum lapidum, animum alliciens. D. & certè, hoc est admiratione dignum, quod quatuor colores, præciosi lapides, quibus cœlum similitudinẽ habet, æmulentur, colori namque cæruleo, quo orbis non stellatus insigniri videtur, Sapphyrus, albescenti & candescenti stellarum firmamento, Berillus, & Adamus, Solis, & Martis colori ignescenti, Carbunculus, ac tandem rubeo obscuro nonnullarum Stellarum mansionum, & Lunæ, Calcidonius, Ametistus, & Smaragdus assimilantur. A. ò humanum intellectum, quanta penetrare vales. D. cæterum specificæ formæ secundi ordinis virtus, eodem planè modo semper, ac par-

ac par-

ac partibus homiomeri mixti æqualiter dispersa existit; non autem semper omnibus animati membris, separatim, atque coniunctim, vis talis inesse comperitur; nam si collo integra Lacerta viridis appensa, quartanæ medetur, rectum tantum Lupi intestinum, coli dolorem curat, ab affectuq; eodem, hominem præseruat. & si Echini Dipsaci viui vermes, ac integri, quartanam febrem fugare valent, magni animalis Alcen appellati solæ vngulæ, epilepsiæ inimicantur. Insuper inanimata entia, suas semper in nobis exercent facultates, dum incorruptam habeant proximam materiam, sed animantia ipsa, id iugiter facere haudquaquàm uidentur; nam proprietates nonnullæ animatis quibusdam reperiri dicuntur, quæ vita tantùm præsente operantur, absente verò ociantur. ideo si ab animalis aliqua parte, specificæ formæ secundi modi qualitates perquirantur, post eius interitum id non est faciendum; tunc enim operis frustratio sequeretur,

retur, ſed quando violenti nece occumbit animal, & antequàm extremum ſpiritum effundat, exoptatam partem tunc debemus extrahere. ſic è Cerui corde, virtuoſum os, ex Buffonis capite, Boracem gemmam, & a Galli ventriculo, Alecterium lapidem eximere poterimus; Itidem & inanimatorum per ſecundum modum ſpecificæ formæ proprietates, antequàm corruptionem inſignem patiatur materia, ſunt inquirendæ, per deſtructionem enim proximæ ſubſtantiæ, facultates etiam deperire, nemo noſtrum ignorat. A. nunc verò, vt integram inanimatorum ſubſtantiam cognoſcere perfectè valeam, nonnulla patognomonica ſigna mihi inſinuare te non pigeat. D. calliditatem hanc tuam, meus è veſtigio animus penetrauit, nonnullas enim ſpagiricas dictiones modò intelligere o Achryuaſme excupis, audi iam eas, & vnica tantùm vice, tuum animum exple. Metalla itaque omnia, incorrupta eſſe cenſendum eſt, ſi adhuc

laten-

latentem in ſe pinguedinem, quam à Sulphure acceperunt, obtinere videantur. præterea Mercurij vita, interior calor, & exterior frigiditas erit, Sulphuris verò, combuſtibilis & malè olens pinguedo, omnium ſalium, ſpiritus aquæ fortis, Gemmarum Corallorum, proportionatus color, Margaritarum autem, earum ſplendor ac nitor eſſe cenſetur, præterea Magnetis conſtans natura, Ferri ſpiritus, Silicum, & grauatorum, mucilaginoſa materia, Cachimiarum verò, Talchi, Chobolthi, Zingi, Zuuiter, Vuiſmadt, Antimonijsq́, tingens equidem & metallicus ſpiritus eſt. Sed Arſenicalium vita, Auripigmenti, Opermenti; Realgaris, & ſimilium, minerale & coagulatum venenum eſſe exiſtimatur, quemadmodum et vita Vndoſorum, ipſorum grauis & fœtens exhalatio, Aromaticorum entium, bonus & ſuauis odor, Dulcedinos arum verò rerum, tingens & ſubtilis dulcedo, Reſinarum, Carabe, Therebinthinæ

& Gum-

& Gummi, mucilaginosa ac nitens pinguedo. Herbarum, Radicum, & fructuum, liquor Terræ, Lignorum omnium, Resina quædam, Oßium autem, liquor Mumiæ. carnis, & sanguinis, spiritus Salis esse arbitrantur. hæc igitur incorruptæ substantiæ, indicia tibi sunto. A. oho amabò, quæ cerebrosæ enunciationes sunt hæ? Theutonicæ ne? Boemicæ ve? D. non quidem quòd sciam, sed Spagiricæ. A. his ne demoniacis dictionibus, homines fascinantur? D. non sanè homines, sed ditißimorum crumenæ. A. qui demens est, hac affici iactura facilè potest, ego autem huiusmodi detrimentum haudquaquàm experiar. interea vt mihi obscurarum dictionum significationem aperias, rogo te quàm suppliciter valeo. D. non possum curiosißime Achryuasme, tibi quidpiam denegare, ideo pro comperto habebis, quod Grauus, apud Chimicos, lapis est Porphirites, cuius vsus vt Marmoris in arte Spagirica, ad spontaneas rerum solutiones,

tiones, potißimùm est idoneus. Chachimia autem, dicitur immatura Metalli minera, vel semiperfectum metallum, & nondum a natura absolutum, quod adhuc in prima sua entitate, vt infans in vtero matris delitescit; Talch verò, est materia pellucida, splendens, & clara, Vnionum instar, tenuißimis folijs compacta, & scißilis, cuius quatuor species existunt, alba scilicet, rubea, flaua, & nigra. Verum Cobole, Cobaltum, vel Cobletum, est metallica materia, Plumbo, & Ferro, nigrior, splendore carens metallico; liquationem tamen, & malleationem admittens. præterea, Zinch, est Metallica Marchasita, & mixtura quædam naturalis, ex quatuor metallis immaturis; cuprea potißimùm apparet. Itidem Zuuiter, vel Zytter, Marchasita est, Vuismadt autem est leprosum, rude, non tractabile, uel malleabile Stannum, liquabile tamen. Opermentum verò, seu Operimenthiolim, est minerarum spiritus. & Realgar, ex proprio

ſignificato, mineralium fumus eſt, ſed methaphoricè ſumptum, vitioſa in humano corpore natura erit, ex qua naſcuntur potiſsimùm vlcera, & quadruplex, iuxta elementorum numerum eſſe cenſetur, vt Realgar aquæ, ſpuma natans ſuper aquas, Realgar terræ, Arſinicum, Realgar aëris, terreniabin, & Realgar ignis, coniunctio ſaturnina nuncupatur. tandem Vndoſa, quorumuis animalium excrementa eſſe dicuntur. A. iam quicquid de aſsiſtentibus ſignis ſpagiricè dixiſti, ad vnguem intellexi. D. & ita proprietates illas, quas mixta omnia ob ſpecificam formam, & cæleſtem influxum, bonum vel malum inſitas habent; modò ſubſtantia incorrupta maneat, facilè aſsequimur. A. & tu, influere Cœlum quidpiam mali fortaſsè autumas? D. influxum quo ad nos, non autem cælicæ poteſtatis reſpectu, malum dixi. nam vt quo metaphiſicæ Auerroes adnotauit, neque malum, neque peccatum, neque corruptio, in rebus diuinis &

ſempi-

ſempiternis, ſed in natura mortalium omninò eſt, ideo ſi ſpecificæ formæ qualitas mala, concurrente cœlo fortè fortuna ſit; id non per ſe, ſed ex accidenti contingere exiſtimatur, & ſi aliorum comparatione, ea facultas mala cenſetur; reſpectu tamen materiæ in qua adminiculante cœlo ineſt, bona erit. idem inſuper & elementa facere prima, quando ad inuicem componuntur, non ignoramus. quamuis enim ex eorumdem ſubſtantiæ qualitatumq́ miſcella, tale mixtum producatur, quòd alterum forſan elementatum corrumpit; non tamen hoc eſt ex naturæ inſtituto primario, ſed vt eo modo quo decet, ſuum duntaxat proportionatum eſſe, ipſum ens aſſequatur, verùm ex formæ ſimilitudine, ſympathia, ex eiuſdem verò diſſidentia, oritur antypathia. vnde entis alicuius ſpecifica forma, alterius formæ, aut aßimilari, aut inimicari adeo poteſt, vt ex toto, vel parte, vna ab altera, vel conſeruetur, vel deſtruatur; quemadmodum in

Herculeo Lapide videre licet, nam ſimilitudine formæ quã ſuaptè natura cum Ferro habet, ipſum amplectitur, Adamas uerò, contrarietate quadam, Magnetis vim reſtringit; Allium autem, eum ſtupeſcere facit, ac Hydrargyrum, huiuſmodi Lapidi prorſus adimit poteſtatem. A. doctiſſimè quidem omne quod ad ſecundum ſpecificæ formæ modum ſpectabat, hodie abſoluiſti; & id etiam forſan, quod nemo prædixit, inter operationes ſpecificæ formæ, multùm intereſſe, tuis ex dictis rectè collegi, adeo quòd, virtutes à primo modo dependentes, prorſus eſſe à ſecundo diſtinctas, haud amplius ignorare dicam. præterea, heſterna die a te etiam accepi, quod ad eliciendam ſpecificæ formæ virtutem, quàm mixtum per primum modum naturaliter obtinet, eiuſdem ſubſtantiæ per innatum animantis calorem alteratione opus eſt, nunc vellem ò doctiſſime Dynachryſe abs te audire, an etiam ad ſecũdi modi facultatem explican-

dam,

dam, elaboratione materiæ indigeamus. D. non equidem, imò virtutes huiusmodi mixto tantum inesse tibi iam dixi, dum in qua resident substantia, alteratione aliqua non afficitur. A. vt igitur virtutibus ijs vtamur, res illæ quibus insunt, manducandæ non sunt? D. non inquam. A. sed quomodo obsecro eæ facultates poterunt obtineri? D. appensione, directo aspectu, simplici contactu, ac mediato. generaliter loquor o Achryuasme, non solum quò ad nos, sed etiam omniũ rerum comparatione, quæ vel iuuamen, vel detrimentum, ab illa specifica forma accipere valent. A. apertius loquere, mihi parce, cùm id quod ais, haud intelligam. D. tibi iam iam obtemperare conabor. Sciendum est igitur, quod post diuturnam considerationem, dicere sum ausus, quòd quadrifariam valent specificæ formæ facultates per secundum, scilicet, modum antedictum, ex vno ente in aliud; conseruationis, aut corruptelæ gratia, prodire. proxi-

mitate

mitate scilicet, suspensione, contactu mediato, & immediato; Vicinitatis autem exemplum, ex quibusdam plantis, & stirpibus, vt ex Mirto, Quercu, Olea, Braßica, vite vinifera, Ruta, Origano, & Cyclamino, facilè desumi potest; Videmus enim, quod Mirtus propè Oleam serta, mirificè crescit, quinimò similitudinis gratia, vna ex alia planta sibi proxima, pulchritudinem accipit, contra verò, tam pertinaci odio sese prosequuntur Quercus, & Olea; vt non solum non uiuant, neque germinent, si vnius in scrobe, altera seratur; sed etiam se inuicem interficiant, si fortè propè oriantur. nec minor inter Braßicam, & Vitem viniferam cernitur antipathia, quandoquidem obseruatum sit, Vitem ad cuius radices plantata fuerit Braßica, non paruo internallo sponte sua effugere. nec secus Braßicã, oderunt, Origanum, Ruta, & Cyclaminus. animaduersum est enim, quòd si iuxta prædicta seratur Braßica, confestim cadit, totaq;

taq;

taq; contabescit. A. quo pacto entia proximitate sua afficiantur, iam optimè percepi. D. quòd mediati etiam contactus occasione, specificæ formæ vis diffundi posit, Torpedo ipsa quæ piscatoris manum, Rete mediante, stupidam reddit; euidenter ostendit. Porrò, ex Alexandri Peripatetici summi sententia, nihil prohibet quin ab aliquo agente quidpiam per medium alteretur, quamuis alterationis eius, sit expers medium ipsum, hoc enim pacto Cœlestibus Sphæris mediantibus, inferiora corpora Sol calfacit, tametsi eæ Sphæræ calefactionem ipsam non patiantur. A. & hic etiam modus, liquet iam satis. D. at quòd simplex, & immediatus contactus, uirtutem aliquam & ipse nobis impārtiat, ex Sapphyro colligitur, qui pestilentem & contumacem statim fugat antracem. præterea ille sanguinis lapis, Eliotropia ab Alberto, dictus, qui ab Indijs recenter inuentis, nuperrimè nobis inuehitur, solo partis contactu è qua sanguis erumpit,

erumpit, hæmorrhagiam ſupprimit. & ſecundum hanc viam, dumtaxat per partis læſæ contactum, facultas iſtorum operatur. A. *maximam iucunditatem mihi attuliſti, dum has differentias tàm luculenter expoſuiſti.* D. *tandem, quòd per ſuſpenſionem etiam, ſpecificæ formæ facultate vti valeamus, Peoniæ radix, morbo quidem herculeo è directo contraria, & omnia ea quæ Græcis* περίαπτα, *Latinis verò Amuleta dicuntur, ſatis declarant: quæ autem, ſuſpenſione, ſuas in nobis exercent virtutes, affectæ partis contactum, haudquaquàm expetere videntur.* A. *& hoc etiam ſumma cum voluptate audiui.* D. *animaduertendum tamen eſt, quòd ſpecificæ formæ virtus, per ſecundum ſcilicet modum, à quouis mixto in alterum emanans, lucis inſtar; quæ luminoſorum corporum præſentia, ſe nobis oſtendit, diſceſſu autem occultatur à nobis; pari etiam modo, quatuor his vijs poſtremò dictis, ſi præſens res eſt qua ineſt facultas, & ipſa*

operatur,

operatur, si autem remanserit, eiusdem formae eadem actio explicari non potest, quinimo simul cum ea virtus perpetua par quidem est, dummodo vel constans primus corruptio, vel permansibilis optimaque affectio, non sit tam derepente in peius, vel longo temporis spatio, introducta. A. Habemus mi Dynachryse, modos omnes in genere, quibus specifica forma suas in nobis proprietates impartit, doctissime admodum percurristi, & omnia quae dixisti, mihi summopere arrident, sed scire vellem ulterius, num Auro per secundam specificae formae ordinem, facultas quaedam insit, quae aliquo modo ex his quatuor supradictis, obtineri possit a nobis. D. Scito igitur curiosissime Achryuasme, multos esse Auctores, qui mirifice Aurum extollunt, multosque me perlegisse scriptores, qui huiusmodi metalli naturam uno ore multifaciunt, & diversimode exponere non erubescunt, sed nullus, quod sciam, audacius Plinio, id quod nunc petis, nobis

ſcriptum reliquit. porro verba eius, trigeſimi tertij libri naturalis hiſtoriæ quarto capitulo explicata, ita ſe habent. Aurum plurimis modis pollet in remedijs, vulneratisq; & infantibus applicatur, vt minus noceant quæ inferantur veneficia. eſt & ipſi ſuperlato, vis malefica. Gallinarum quoque, & Pecorum fœturis, remedium eſt abluere illatum, & ſpargere eos, quibus mederi velis. hæc ille. A. Et tu quid dicis? credis ne hoc? D. certè quòd Plinij dicta penitus negare ſim auſus, te expectare video. A. ohe, huic forſan viro, contradicere velles? D. maximè ſi libet. A. & qua ratione ductus? D. quia multa quæ erant probanda, ipſe ſupponit. A. & quænam ſunt? D. primò, quòd Aurum per ſecundum ſpecificæ formæ modum, proprietates impartiat. ſecundo, quòd inſita facultas, ſit nobis amica. tertiò, quòd particularem cum omni liquore, hoc metallum teneat ſympathiam, quartò, quòd ſuperficiaria ſit, illa virtus, ita

quòd

quòd lectione simplici, facile effluat, postremò, quòd in aqua verbi causa qua abluitur, Auri forma diu permaneat, quamuis ex quarto metheorologicorum, nec non de generatione secundo, humidum statim amittere formas, haudquaquàm ignoremus, sunt ne hæ secundum te suppositiones illico concedendæ? A. postremæ quidem absurdißimæ sunt, sed primas saltem pro nunc admitte. D. Vis nè aliud mi Achryuasme? dic mihi obsecro, cœlica illa Auri facultas, amica nè nobis suaptè natura, an aquæ potius existimatur? si suam nobis virtutem amicum Aurum ostendere potest, proximitate quidem, suspensione, immediatove contactu, vtique afficiet, & institutam absque aqua operationem exercebit. si verò cum ea tantùm necessitudinem habet, nobiscum igitur nihil valet, & frustra eius aspersione vtemur. A. mihi videtur, quòd instantijs huiuscemodi Plinium obiurgas iniuria, non nè Aqua nobiscum, & Auro,

 Aurum

Aurum uerò cum nobis & Aqua, sympathiã tenet? ita certe, si igitur per Auri lotionem, Aquæ prius communicetur facultas, quid obstat quin huiusmodi mediato contactu nobis quidem amico, Auri vi potiri valeamus? D. vah, Plinij amor te cæcutire facit? Aurum me tangit, & ego Aquam attingo, igitur Aquæ, vis aurifica prorsus inest? ò quam benè solœcizas, vniuersæ profectò Aquæ, vt euadant aurificæ, iam iam dulcißime Achryuasme, tua artificiosa Magia effectæ sunt. Rursus aqua tetigit Aurum, & aspersio eius, quæ ab Auro discreta est, Aerem tangit, qui me contingit, ergo in me facultas Auri, delata fuit? ò res mira, ò inopinatum euentum; Torpedo piscis in aqua residet, Aqua Aerem tangit, & ipse manum, igitur Aer stupidam reddit manum? A. da mihi veniam, verborum enim dulcedine, Plinius me seduxerat, quamobrem aspersionem ipsam rationibus adductis non amplius multifacio. sed dic mihi si libet,

non

non ne cum Plinio est assoerendum, quod Aurum applicatum, veneficijs resistat? D. non quidem, multos namque infantes videre potes, quibus capiti, fronti, ac pectori, colloq; apponitur, & mox tamen, vehementer esse fascinatos mulieres exclamant. A. sed eia Dynachryse eia, quamuis non habeat Aurum, celebratas a Plinio proprietates, non nè specifica sua forma, cor languidum roborandi, melancholiam curandi, vitamq; producendi, facultatem habet? D. ò Achryuasme charissime, quod primis a te relatis facultatibus Aurum sit præditum, vt tibi gratum faciam, libenter assentior, lætificatur cor, & tetra melancholia ex ambitu totius propellitur, non quando ab alijs Aurum mutuatur, per contactum enim tãtùm, mediatum vel immediatum, appensionemq; directumvè aspectum, quicquam boni haudquaquam operatur, verum quando ingentem ex huiusmodi metallo; Arcam refertam habeas, & tui sit iuris, gaudium profectò affert,

affert, & melancholiæ amurcam apprimè detergit, vulgi namque abusu, cui maiores honores Auro tribuere placuit, inter prælia belli id te succurrit, pace subuenit, fœcunditate rerum, delicias adauget, annonæ penuria, opem fert, iuuentute autem, luxum, & epulas, & nocturnos cœtus, ad voluptatem præbet, senectute verò multa bona profundit, mundanis voluptatibus, & solatijs, semper aßistit, ac pijs operibus, & laudabilibus actionibus, opitulatur, at quòd contactu carnis, vitam quandoque proroget, non est vt affirmemus, cum illi qui simplares duplaresq́; torques iugiter collo circumgestant, & adolescentia sua ephebi expirant, hanc sententiam è medio tollant. A. proh Deus immortalis, tuis rationibus planè, neque tantillum ex tuo instituto, subuertere potui, sed dic amabò cur potentißimi Reges, Imperatores inuictißimi, summiq́; Pontifices, huiuscemodi Auro aßidue decorantur? D. non quòd præstantia sua, vt dicunt,

cunt, cæteris rebus antecellat, non quod quidpiam ſanitati proficiat, Neſtoreoſve annos procuret, ſed ornamenti dumtaxat cauſa, ipſo præ cæteris vtuntur. A. vtinam mihi ad libitum datum eſſet. o exoptabile Aurum, ò incomparabile Metallum, tu vniuerſos homines incolumes reddis, tu Excelſos Principes tuo fulgore & ſplendore inſignis, dita etiam quæſo & exorna domicilium ſeruuli tui. D. Hui Achryuaſme, conſultò deliras? cur Auri cupiditas, hodie te deſipere fecit? dic potius, ò aſpernabile Aurum, ò deteſtabile Metallum, tu corporis valetudini nihil proficis, tu mentis pulchritudini multùm officis, procul abi, ò mortis præconium, & miſerrimorum hominum immanis occiſor. A. & quid morti cum Auro? D. quid? non nè vitam cum morte, Auri ſæpè foßione, commutant operarij? audi Plinium loquentem; Tertia ratio, inquit, opera vicerit Gigantum, cuniculis per magna ſpatia actis, cauantur Montes, ad

lucerna-

*lucernarum lumina, eadem mensura vigi-
liarum est, multisq; mensibus non cernitur
dies, Arrugias id genus vocant, siduntq;
rimae subito, & opprimunt operarios, vt
iam minus temerarium videatur, è pro-
fundo Maris, petere Margaritas, tanto
nocentiores fecimus Terras. Relinquuntur
itaque fornices crebri Montibus sustinendis,
occursant in vtroque genere silices, hos igni,
& aceto rumpunt, saepius vero, quoniam
in cuniculis vapor & fumus strangulat, cae-
dunt fractariis, C. L. ferri terram agen-
tibus, egeruntq; humeris, noctibus, ac die-
bus, per tenebras proximis tradentes, lu-
cem nouissimi cernunt, si longior videtur
Silex, latus sequitur, Fossam ambit quiete,
tamen in Silice facilius existimatur opera,
est namque terra ex quodam Argillae gene-
re, Glareae mixta (candidam vocant) pro-
pe inexpugnabilis, Cuneis eam ferreis ag-
grediuntur, & iisdem malleis, nihilq; durius
putant, nisi quòd inter omnia, Auri fames*

durissima

durißima eſt; Peracto opere, ceruices Fornicum ab vltimo cadunt, dantq́ signum ruinæ, eamq́ ſolus intelligit, in cacumine Montis eius peruigil, hic, voce, ictuvè, repentè operarios reuocari iubet, pariterq́ ipſe deuolat; Mons fractus, cadit a ſe ſe longo fragore, qui concipi humana mente non poßit, & flatu incredibili, ſpectant Victores, ruinam Naturæ, nec tamen adhuc Aurum eſt, nec ſciere eſſe, cum fodère, tantaq́ ad pericula euincenda, fuit ſatis cauſæ ſperare quod cuperent. hæc ille. A. at cur Aurum Tabernaculi multa mandante Deo conſtruxit, ſi labore ſemper tanto, nonnullorumq́ hominum morte effodiatur? D. ſumma Dei bonitas, miſericordiaq́ in cauſa fuit, quæ huiuſcemodi metallo, Aurei Vituli crimini clementer ignoſcere voluit, piè quidem ſtatuendo, vt Aurum quod ſummum Hebræis produxerat exterminium, optatam ueniam, pacationemq́, iiſdem occaſionaliter impetraret. A. quomodo mi Dynachryſe hoc

potes vnquàm asserere, si ante Vituli delictum, Tabernaculi constructio mandata fuit? D. non ignoro mi Achryuasme, Tabernaculi præceptum 25. capite Exodi libri 32. Vero eiusdem Vituli peccatum legi; sed Vitulum ante Tabernaculi mandati repetitionem, vtpote 35. capite habitam factum fuisse, vt scias velim. A. at ego auctoritatem potiorem, atque euidentiorem excuperem, qua Deum non expetere Aurum vt sic, apertè cognoscerem. D. res est in promptu, nam pro cōperto iam habes, quod apud nos dies solemnior septimi mensis decimo expiationum dicto, nunquàm reperitur. eo namq; tempore, semel tantum in anno, summo Pontifici permittebatur, vt sanctuarium intra Velum coram Propitiatorio quo tegebatur Arca, ingrederetur, vt Leuitici 16. capite, scriptura docet. Si Aurum itaque Deo præ cæteris rebus gratum existeret, aureis proculdubio uestimentis tunc ipse Pontifex indutus esset, sed res opposito se habet

modo,

modo. nam assuetis aureis indumentis, summus sacerdos exuebatur, lineis autem, ac inassuetis amictibus, sanctitudinis nomine decoratis, induebatur. quòd verò ita sit, audi Oraculum Domini ita ibidem loquens; Tunica linea vestietur, fœminalibus lineis verenda celabit, accingetur Zona linea, Cidarim lineam imponet capiti; hæc enim vestimenta sunt sancta, quibus cunctis, cum lotus fuerit, induetur. A. huic opinioni tuæ, non mediocriter verba consonare videntur, Attamen vulgares homines, ita suspiciunt Aurum; vt dum aliquid extollere volunt, Auri nomen ipsi attribuant, vnde propter excellentiam primæ ætatis, illam Auream nuncuparunt. D. & tu ætatem illam bonitatis ratione, auream nuncupari fortassè putas? A. quid obstat? D. quid? multa, & impia facinora, multæ, & peruersæ actiones, ò gens nefaria, ò demoniaca progenies. A. num ea somniasti, quæ vigilans mente concepisti? tibiuè somnia fingis?

D. quale ſomnium? qualis fictio? ſcripturam ignoras? Adam primus homo, primus fuit tranſgreſſor, Cain inſuper fratricidam fuiſſe, Lamech verò ſcortatorem ſimul ac homicidam, probè ſcimus? Sed & Filij Dei, non ne libidine ſumma, ex omnibus quas elegerant ſibi vxores acceperunt? non nè ob nimiam hominum malitiam, pœnituit feciſſe hominem? non nè quia omnis caro viam ſuam corrupit ſuper terram, deleuit Deus omnem ſubſtantiam quæ erat in hoc ſeculo, ab homine vſque ad pecus, reptileq́, ac volucres cœli? Nota Cham impudentiſſimum, & maledictum, Nembrod regem, immitem robuſtumq́ venatorem coram Domino, ſceleſtosq́ homines Ciuitatem & Turrim conſtruentes, ac tandem Gigantes proteruos, de quibus, & poetæ prolixum ſermonẽ faciunt; quid enim aliud (ſtatura eorum ſalua) Gigantes fuiſſe credendum eſt, Macrobio primo ſaturnaliorum lib. capitulo ſecundo aſſeuerante, quàm

homi-

hominum quandam impiam gentem, Deum negantem, illamq́, Deum pellere de cœlesti sede voluisse? hanc forsan Auri ætatem quia bona fuit, & fida, vocitari arbitraris? non ne scelerata, temerariaq́ dici meretur? A. sed cur est quod tali nomine insignitur? D. quia Auri instar quod longè tardius quàm cætera metalla corrumpitur, & ipsi præ cæteris, vitam protrahere solebant; ita enim Genesis quinto scriptum inuenimus, & factum est omne tempus, quòd vixit Adam, anni nongenti, & triginta, & facti sunt omnes dies Iared, nongenti sexaginta duo anni, & facti sunt omnes dies Meduscelæ nongenti sexaginta nouem anni &c. A. de solaribus Annis loqui fortasse autumas, cum multi, hos Lunæ dumtaxat reuolutiones, esse censeant? D. exorbitant, & a uera via depulsi sunt. Lycabantici enim erant anni, nec lunares cursus, nec Arcadum, vel Acarnanum numerum tantùm sequebantur. A. visne vt tibi vni absque demonstratione

ſtratione credam? D. ſacram conſule ſcripturam, & intentum habebis. A. quo in loco id exquirere poſſum? D. Geneſis ſeptimo & octauo capite, vbi de Cataclyſmo agit. A. affirmas igitur quòd ipſa Natura (vt ſummi Philoſophi verbis vtar) quæ in Auro fingendo tantùm elaborauit, quò perfectiſsimum vndequaq; opus conflaret, regemq; metallorum omnium conderet, nullas omnino vires pro tutanda, ſeruanda, reparandaq; hominum ſalute, profligandaq; aduerſa valetudine, huiuſcemodi metallo præſtiterit? D. & quidni? ſi tanta nobis (vt ſupra dixi) commoda præſtare valet? Vis forſan vt ſolum vulgare Aurum, omni prorſus polleat poteſtate? Memento, quòd triplex eſt Aurum, nec niſi vni ſanè datur, id, quod propriè duobus alijs debetur. A. ſed quomodo triplex eſt? D. Aurum vulgare de quo hactenus fuit ſermo, vnum exiſtit, alterum verò Chimicum, & tertium Diuinum ferè eſt. primum, ea cuncta quæ

ſupra

ſupra intellexiſti ſibi vendicauit. ſecundũ, vt vitam producat, melancholiam propellat, valetudinem reparet, tueaturq́; ipſam, ab arte obtinuit, tertium verò omnia cùm diuina fermè tùm humana adamuſsim amplectitur, ita vt etiam qui ipſo potiuntur, imperandi facultatem adipiſci cenſeantur. & de hoc Auro Plato tertio de Republica intellexit, dum ait, ſed cum Deus formaret quicunque noſtrum ad imperandum idonei nati ſunt, Aurum in ipſorum generatione ipſis admiſcuit, propter quod honoratiſsimi ſunt. ſic namque Ariſtoteles ſecundo politicorum tertio, dum eius placitum reprobat, eum ſenſiſſe declarat. non enim aliorum modo (ait) & modo aliorum, miſcetur animis Diuinum illud Aurum, ſed ſemper eiſdem. A. Si igitur vulgare Aurum, tuum o Dynachryſe fugit hoſpitium, culpa quidem uacare mihi videtur, cum totis viribus id refellas. D. abeat in horam malam, nam ea tantùm, quæ animam ad beatitudinem

ducunt,

ducunt, propria ratione sunt affectandã.
A. etsi Aurum etiam haberes? D. bonum
tibi videtur esse Aurum habere? A. valdè
quidem. D. & habere pecunias, semper,
vbiq; & in te ipso quàm maximè? A. ma-
ximè. D. beatißimus ergo esses, si tria Au-
ri talenta, in ventre haberes. Talentum
vnum, sub capitis osse. staterem autem, id-
est Numum quendam, & pondus Auri, in
vtroque oculo. A. oh, quò ego me induxi,
tu Dionysodorus fuisti, ego autem Ctesippus.
D. vtinã te verberare possem, Platonis enim
Euthydemum lectitasti, & hanc fallaciam
ibi conscriptam non euitasti? A. par pari
& ego aliquãdo referam. sed hæc nunc dicta
sufficiant, atq; otio frui in præsentia liceat.
At crastina die, loricam impenetrabilem in-
dues, quia periculosam inire pugnam mecũ
debebis, cuius equidem rei, te admonitum es-
se uolo. D. tu igitur Hastam & Gladium,
Telaq; strenuis militibus assueta, afferes, si
ut ais, in dimicationem pergere cupis.

DE

DE AVRO
DIALOGVS TERTIVS.

Achryuasmus. Dynachrysus.

A. QVID in Musei penetralibus occlusus agis, o Dynachryse, ut cum ego fortiter pulsem me non audias? *D.* mortuos alloquor, singulariq; studio ipsos adiuro. *A.* hui charissime, animam nè tuam amittere quaeris? *D.* id Deus auertat. *A.* aperi quaeso, ne sub dio diutius me detineas. *D.* contrude Fores, & illicò aperientur. *A.* bona dies mi Dynachryse, o res mira, sebaceus cãdelabro funiculus, interdiu apud te ardet? *D.* ita Arioli, Malefici, incan-

tatoresq́ʒ, & illi qui a mortuis ſæpè veritatem exquirunt, facere conſueuerunt. A. iocaris nè Dynachryſe, an ſeriò loqueris? & qualenam cum mortuis, negotium habes? D. an ipſi mortui auxilium mihi viuo præſtare valeant, planè tentabam, ſed ita miſer infortunatusq́ʒ ſum, vt graui moleſtia per viuos afficiar, mortuiq́ʒ, nullatenus mihi patrocinari videantur. A. ſed ipſi mortui vbinam ſunt? D. adhuc ſomno detineris? non nè domicilium refertum illis iam cernis? A. hem, inſcitiam nunc meam agnoſco, tu libros voluis, & ſermonem te habere cum mortuis, arbitrabar. D. procul hinc abeant mortui, nulla enim cum eis mihi intercedit affinitas. A. ſed qui nam illi ſunt viui, qui tibi,vt ais,vim inferre conantur? D. tu equidem,qui maxima proteruitate vt aſſeram de vulgari Auro quod non exiſtimo, me violenter compellis. A. vmbram tuam metuere incipis? D. non quidem. A. ſed quid eſt, quòd retrò graderis?

deris? D. vt maiori te poßim impetu vulnerare. A. hui, nondum certamen inire cœpimus. D. pauore iam es affectus? A. nunquàm desinis me laceßere? paululum morari non pigeat donec vadum ingrediar, & tu viriliter pugna, nè primo congressu, succumbas. D. superuacanea mihi huiusmodi consilia videntur, tu potius caue, ne verba cum viribus simul, & semel amittas. A. itaque strenuè digladiare. D. exordiare si libet, hoc tamen pacto, vt sophisticas penitus rationes dimittas, alioquin Catadupenses imitari non erubescam. A. quorsum hæc? non intelligo. D. Scipionis somnium a Cicerone descriptum, te fortè aufugit? nec est (inquit) nullus hebetior sensus in nobis (de auditu intelligendo) sicut vbi Nilus ad illa quæ Catadupa nominantur præcipitat ex altißimis montibus. ea gens, quæ illum locum accolit, propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi caret. A. tu auribus attentis adesto, & obiectionibus respon-

dere meis, non dedignaberis, nam uanis ſophiſmatibus mentem exagitare tuam, haudquaquàm intendo. Diebus igitur iam elapſis, opinionem tuam circa medicamentorũ facultates, primas, ſecundas, & tertias, quæ ad ſpecificam formam ſpectare videntur, rectè admodum percepi, adeoq́; tua mihi placet ſententia, vt ab ea nullatenus aliorum ſuaſu, recedere poßim, & ſi obiectiones contrariæ, quàm validißimè animum ſanè concutiant. D. ſi eas in medium proferes, nos illas refellere, diluereq́; pro viribus enitemur. A. iam propè dixerim, ab ea moleſtia grauari amplius me non ſentio. dic igitur amabo, quid ad Auicennæ, Arnaldi, ac ſequacium placita, reſpondere poteris? non nè ignitum Aurum, cùm aqua, tùm vino extinctum vel in pollinem redactum, vel bracteas, vſque ad aſtra extollunt, eoq́; ad multas humani corporis affectiones propulſandas, utuntur? D. quid ais? non ne rationibus præmißis, exploſi ſunt? iam antea

tea vulgare Aurum sibi locum in medico usu non vsurpare, compertum habuisti, nempè, si ob insitas potentia qualitates, aut potius ob specificam primi ordinis formam, id proponunt, huius impossibilitatem haud ignoras. Aurum enim cùm ab innato calore non immutetur, frustra ebibitur, & Aqua, Vinumq́; vbi extinctum est, facultatem nondum receptam dare non valent, unde vulgare Aurum a sordidis, & tetris amurcis, massam (vt asserunt) expurgare sanguineam, solidiusvè radicale humidum reddere, atque spiritus ipsos clariores efficere, haudquaquàm potest. sin ob secundum specificæ formæ modum, ipsum collaudant, ea quæ contra Plinium, ac simplices eiusdem suppositiones dicta sunt, explorata iam habes. A. negas igitur, id quod Auerroes quinto colliget cap. 19. supponit, cum dixit, & quædam sunt quæ confortant a tota substantia, sicut Aurum, & Margaritæ, cor? D. nondum meam sententiam percipis? Aurum

Aurum ſuas habere virtutes inſitas, planè aſſeuero, ſed ob ſubſtantiæ impaßibilitatem, huiuſmodi virtutes non poſſe nobis proficere, hoc eſt quod maximè contendimus, procuret itaque Auerroes, vt Auri ſubſtantia, Margaritis ſimilis immutatione euadat, hoc enim tunc fiet, cum in potabilem formam, oleum, & quintam eſſentiam, reducetur, & ita Aurum cordi conferre, eaq́ omnia facere, quæ iſti dicunt auctores, ipſis concedere non recuſabo. A. hoc ſanè tibi condonandum putaui, ſed quod Leuinus Lemnius lib.3. de occultis Naturæ mirandis ſubiunxit, de locali applicatione, non nè eſſe contra ſuppoſitionem tuam arbitraris? memento quòd rationibus ijs quibus, ut intelligo defenſionem adhibere ſoles, inſtantiam hanc diluere haudquaquàm potes, quippè Leuinus, non Auri ſubſtantia, ſed vino quo extinctum ſit Aurum, exteriores curat affectiones omnes. D. & quid obſtat, quin rationibus prædictis, Leuini pſeudomethodus

curandi,

curandi, è medio tollatur? A. & si huiusmodi Vinum proficeret, sensum negares? D. non equidem, sed si ea quæ Leuinus promittit, efficere potest, non Auri ratione, sed Vini, & Tartari, hoc esse contenderem; Vinum enim per se ipsum, Galeni testimonio tertio methodi quarto, vlceribus medetur, non inflammatosq; nodos, Auicenna primo canone fen tertia, doctrina secunda, cap. 8. asseuerante, digerit; & Vini Fex, ex Dioscoride Anazarbæo libro quinto, capit. 90. vlcera ad cicatricem perducit, adstringit, siccatq;, tumores & per se se, & cum myrto cohibet, ventris stomachiq; fluxiones, illicò sistit, muliebre profluuium, imò ventri, aut genitalibus imposita, mitigat, panos nondum exulceratos, & tubercula discutit, rigentes mammas, suiq; lactis impatientes, cum aceto peruncta, extinguit, cremata verò, vngues scabros cum resina aufert, & elota, oculorum medicamentis, vt spodos, adijcitur, cicatricesq; eorum, & caligines,

eadem

eadem abstergit, ac tandem Plinij auctoritate 23. lib. cap. 2. ad compescendas lichenas, furfuresq́, vtilissima est Vini fex, & lepris, & vlceribus manantibus, adhuc imponitur. A. arridet mihi valdè quod proponis. sed quomodo Galenum defendere possumus, qui tùm nono meth. capitulo vltimo, tùm tertio de morbis vulgaribus commentario primo; Aurum frigidum, & siccum esse, terminauit, si ex Auicenna, Ficino, & Cabalistis, inter temperata mixta reponi debet? D. quòd Cabalistæ de alio quàm de diuino Auro loquuti sint, vt illi vnquàm materiale temperamentum assignent, planè ignoro, veruntamen quòd Marsilius secundo libro de studiosorum sanitate tuenda capitulo decimo, & Auicennas secundo canone tractatu secundo, cap. 75. de Mundano Auro verba faciant, haud me præterit. A. sed ad instantiam? D. Dico quòd Auri temperamentum, vel quo ad nos, vel Metallorum respectu considerari potest; si Me-

tallis

tallis comparabitur, temperatum erit, & de collatione ista ad Metalla, Auicennas intelligit, dum dicit, Aurum æquale est, subtileq́; , si autem ad nos comparatio fiet, vel vulgare, vel spagiricum erit. si vulgare, frigidum, & siccum esse censetur, vnde illud Galeni, lapidum substantia, constans, stabilisq́; , propter siccitatem, & frigus est, ad eundem modum Aeris, & Ferri, & Auri, & vno verbo omnium quæ ex terra sunt corporum. hæc ille sin spagiricum, temperatum esse asserimus, & de hoc doctissimus Ficinus intellexit; cū ait, veruntamen oportet durissimam Auri substantiam, subtiliorem facere, penetratuq́; facillimam, quod quidem non nisi per eius reductionem in Aurum potabile, aut oleum, aut quintam essentiam, consequi licet. A. si igitur per Galenum à frigiditate, & siccitate Auri constantiam dependere arbitramur, quomodo Metallorum respectu, temperatum dici potest, cum indomitam substantiam sit ade-

ptum? non nè cæteris Metallis, ob id, & ſiccius, & frigidius eſt? D. nequaquàm, nam ſi a frigiditate, & ſiccitate, quæ Auri proximam materiam denſant, ſimplex eius conſtantia dependet, à perfecta nihilominus partium elaboratione, earundemq́; miſtura, indomitas illa prouenit. tam enim indiſſolubili nexu, vna pars, alteri vnitur, vt permanens corpus, & ferè indiſſolubile conſletur, vnde hæc Auri perfecta elaboratio, frigidæq́; temperiei adueniens, quæ è directò putrefactioni contrariatur, in cauſa fuit, vt ipſum Aurum cæteris Metallis diutius conſeruetur. A. & quomodo per te, frigida, ſiccaq́; Auri qualitas, ignis caliditati, ac ſiccitati, reſiſtere valet, ita vt cauterium nobile, vt Auicennas innuit, citiusq́; ſanabile efficiatur? D. ſi vnquam id dixi, Galli matrem, Gallinam ſcilicet, donare tibi polliceor. is igitur celeberrimus Philoſophus, eſt arbitratus, me huiuſmodi puerilia cogitare? abſit. A. ita me Deus

amet,

amet, vt ipse hoc asseuerat. D. Sed quia Charißime Achryuasme, præter alias dotes quas nactus es, Cyri memoriam te obtinere compertum habeo, vt præcisè eius verba mihi pronuncies, etiam atque etiam rogo. A. hæc sunt videlicet, sed obsecro, quæ maior frigiditas aut siccitas (de actu apparentibus loquor) Auro inest, quàm Ferro, aut Argento? non igitur tutius, melius, ac velocius sanabile Cauterium ab Auro efficitur ob maiorem frigiditatem, aut siccitatem. nam parum abest quin Aurum, Argentum, Ferrum, æquè tactui frigida, æquè sicca se se præstent, neque etiam ob maiorem ab igne impatibilitatem (vt vestris vtar verbis) cum etenim nihil aliud ab igne patiantur, quàm igniri, & incandescere, ita vt Cauterium in carne efficere poßint, non enim agunt temperamento, aut qualitatibus, quæ potestate ipsis insint, vt vos ostendere conamini, sed actu tantùm existentibus, æquè autem hæc igniantur, æquè incandescant, ri-

diculum ſanè erit, ob impatibilitatem ab igne, velocius ſanabile Cauterium ab Auro fieri aſſerere, ni fortè à Ferro, Argentovè aliquid effluere, quòd aut venenum, aut prauam qualitatem ſapiat, contendant, ſed quid tandem temporis momento, quo Cauterium inditur, ab his deponi poteſt? Sed ſi fortè aliquid ab his decidi, ac imprimi exiſtimant, quamnam prauam qualitatem, aut venenum uim inferre poterit Ferrum ipſum? cuius recrementum venenis obſtare tradidere Dioſcorides, Aetius, & Paulus Aegineta? quid de Argento cenſent? cum Iidem Auctores vinum in quo aut Aurum, aut Argentum, aut Ferrum, extincta fuerint, æquè his qui Aconitum ſumpſerint, conferre aſſeuerent? hæc ille. Sed tua verba, quænam fuere? D. hæc, nimirum cauterium tamen nobile, vulgare Aurum, & velocius ſanabile, quidem facit, non quòd in carnem ipſam vllam Auri facultatem imprimat, ſed quia ex metallica quadam ſiccitate refracta,

fracta, & ignis impassibilitate, vt diximus, contumacem escharam non producit, oris etiam graueolentiam tollere videtur, non equidem semper, & ex innata potentia, cum non actuetur, sed fortè quando ex cuticulæ internæ intemperie, calore extraneo in ea, humidoq; exuperante, vitium procedit, est enim Aurum frigidum & siccum vt Galeno placuit, itidem in tenuissimum puluerem redactum, Alopecias sanat, oculumq; affectum Auicenna asseuerante roborat, non ex interna nostri caloris vi, eiusdem nobis Auri facultates subministrante, vt aliqui autumant, sed ex Auri scobe, & siccitate sua, qua actu absque caloris ope, excrementa sub cute contenta exiccantur, & cutaneorum pororum, & membranarum transpirationes, inhibentur. Hactenus verba quæ iam prædiximus. Nos igitur istarum omnium actionum causam, haudquaquàm in Auri tãtùm qualitates referri putamus, sed modò in ipsas, modò in eius materiale

corpus,

corpus, si enim ex sententia nostra, oculorum passiones orisq; fœtorem à calida & humida causa prodeuntes, frigida & sicca qualitas curare valet, materiale Auri corpus, siccitate præsertim actuali deuinctum, Alopeciæ (vt diximus, medetur) quod itidem corpus, cauterium nobile, citiusq; sanabile vtique facit, ex eo quod contumacem escharam non inducit, ob siccitatem namq; refractam (tanta enim Aurum, ac Ferrum siccitate præditum esse non arbitramur) caloris vim contractam citò deponit, & ex clausione pororum, qua igne Aurum domari nequit, non nisi in superficie calorem ignis experitur, vnde extimam carnem dumtaxat, afficere ualet, & satis etiam leuiter dubio procul incendit, non autem intimam neque circumiacentes partes, vt Ferrum facere natum est, excellenter exurit. Quod si Aurum pari passu ac Ferrum, igne excãdescere affirmares, toto sanè Cœlo Achrysasme aberrares. A. valdè equidem Dynachryse,

nachryse, mihi quod nunc dicis arridet, sed tu qui causam assignare conatus es, qua propulsare Aurum valet, affectiones ab Auicenna descriptas, num ex intentione, consultoq́ʒ, doloribus cordisq́ʒ passionibus, Aurum opitulari, Melancholicisq́ʒ mederi, præteristi, vel fortè potius corruptum mancumq́ʒ, Auicennæ textum offendisti? D. te valde admodum miror curiosissime Achryuasme, non ne semper ex dictis meis, vulgare Aurum alteratione quadam actuali operationes exercere, nullisq́ʒ vt Auicenna est arbitratus, ex sui potentiali virtute affectionibus mederi, percepisti? non ne apertè (rationibus tamen innixus) has Vulgaris Auri potestates, me denegare audisti? vis forsan, vt impossibilem curationem admittam, & causam cur melancholiam, & cor affectum curet, referam, si non curat? A. non iniuria igitur id à te fuit omissum, sed si ad hanc instantiam quam nunc afferam, responsum adhibere non poteris, scito, quòd

illicò

illicò tibi ſtatua publico erigetur foro, cuius mento irriſionis gratia aurea barba erit appoſita, cùm nunquàm vulgare Aurum deſinas execrari. D. *oh, oh, oh, oh, cur Aurea barba?* A. *in riſum irrupiſti? eadem ſane barba te inſigniri æquum erit, vt te inuito, Aeſculapij barbam imiteris, qua Auri dignitas ſuperiori ſeculo prædicabatur.* D. *quorſum hæc? non intelligo, rem declara.* A. *fortè ignoras, quod Auream Aeſculapio barbam veteres poſuere, quo Auri ſummam in medica facultate, ac remedijs authoritatem dignitatemq́, quam homines Barbis præ ſe ferunt, nobis oſtenderent?* D. *hui, & hanc hiſtoriam memoria rectè non tenes?* A. *& qualem?* D. *ſcias velim, quòd cum Aeſculapius eſſet Phæbi filius, et antiquitus in Deorum numerum relatus, ſtatuam patris inſtar, primi homines illi erexerunt, Phæbus autem, & iuuenis ſemper, & imberbis fuit, qua ratione in Templis, adoleſcentis imaginem ſimulacra eius*

imitaban-

imitabantur; Aesculapius autem, vice uersa, longam assiduo obtinuit barbam, & vt maiorem suam ob canitiem dignitatem significarent, stupeam fortè barbam, statuæ eius veteres apposuerunt. euenit autem, vt festiuo die, Dionisius Siracusanus, & patris & filij simulacra, Phano quodam propè esse videret. Dionisius itaque, eorum hominum insaniam egrè ferens, sumpta ab Aesculapij barba occasione, iuueni enim patri, indecorè erat seniorem filium iuxta se habere, ipsam sustulit, & hoc quidem (Antiquorum Illustrium auctoritate, & nobilissimi Domini Vincentij Cartarij in libro cui titulus de Deorum simulacris, testimonio) a veritate non decedit. Confremuere itaque omnes, & vt emendarent factum, multi lugentes eò accesserunt, ex his, nonnulli, vt aliquando in consimilibus rebus fieri contingit, tiranni mores accusabant, nonnulli uerò, Dionisio patrocinabantur: cum verò inter hos de huiusmodi actione lis

 esset

esset exorta, alij in dissimilitudinem materiæ referebant opus, quippè Aesculapij statua Aurea erat, barba uerò (vt diximus) stupea, alij in canitiem temeritatem adscribebant. pater namq; iuuenis effigiem, filius verò annosi hominis imaginem, imitabatur; alij, quia capillata, & ex substantia corruptibili contexta, à Dionisio fuiße excisam, contendebant, cùm frequentiorem barbæ restaurationem ipsorum Dominus tædio haberet, quamobrem post multa verba, ne in idem discrimen Aesculapij barba amplius incideret, ut esset Aurea annuentibus omnibus statuerunt. hanc enim solam, se à Dionisio tueri arbitrabantur, namq; Aurea barba, Auream statuam æmulabatur, color flauus, Apollinis iuuentutem non damnabat, ac incorruptibile metallum, reconcinnationem barbæ aßiduam non requirebat. A. & Dionisius ille, quid tandem fecit? ipsam ne amplius decurtauit? D. non, quia eidem Aesculapio, barba Aurea vt suam nota-

notaret auaritiam, rectè adaptari censebatur. A. & Aesculapius auaritiæ vnquàm vitio, notatus fuit? D. tu tertium Platonis Dialogum de Republica, nuper Apologiæ præstantissimi Philosophi occasione perlegisti, & hoc ignoras? Aesculapium enim ferunt (dixit ibidem Plato) Apollinis filium extitisse, atque Auro inductum, vt hominem pecuniosum cùm extrema ægritudine ad mortem ferente opprimeretur, curaret, unde, & fulmine percussum. A. oh, oh, id Tragicis, & Pindaro, non concedit Plato. inter duas igitur historias, lepidissimas tuas fictiones inseruisti? tu iocaris, & me non times? D. ita me Deus amet, vt ego valde doctrinam tuam demiror, sed propterea iocor, vt animum à doctissimis instantijs non mediocriter exagitatum, resuscitem atque hilarem reddam. & scito Achryuasme, quòd mihi non minus iste iocus, quàm Eliseo soni armonia profecit, quando quarto Regum tertio, dixit, nunc autē adducite mihi Psal-

tem, cumq́; caneret Psaltes, facta est super eum manus Domini. A. in rem itaque nostram, sermonem, si placet, conuertamus: dic mihi amabo, si Aurum secundum te, qualitatibus suis intrinsecis, atque specifica eius forma, opem ferre non potest, quomodo Nicander, Dioscorides, Aetius, & Paulus, aconiti veneno, aurato vino medentur? D. summa quidem admiratione afficior, quòd præstantissimi ac doctissimi Viri, Vinum Aconiti exemplo extollere conantur, in quo Aurea sanè facultas rationibus adductis nullatenus inest. scito igitur, quòd non Aurum Aconiti veneno, sed vinum tantùm opitulatur. A. quā ratione?. Aconitum ne, frigidum esse venenum fortè arbitraris? D. cùm Aconitum Deleteria prorsus facultate præditum sit, illam de eius temperamento certitudinem, ac si esset simplex medicamentum nobis amicum, haud ſu aquàm habemus. & ideo Plinius 29. lib. cap. 4. Aconitum esse frigidum autumat, & Macrobius

bius in illam etiam opinionem ſeptimo Saturnaliorum lib.cap.6.deuenit. Sed Dioſcorides, ſuam circa temperamentum detegere opinionem (vt videre potes) non audet; innuit tamen, eum eſſe calidum, quòd quidem veriſimile eſt, ſi cum dulcedine, adſtrictioneq́; guſtu etiam percipiatur amaritudo quædam, vt dixit. at Galenus quinto de ſimplicium medicamentorum facultatibus decimoquinto, necnon ſexto eiuſdem, capite de Aconito, eum eſſe ſcepticum declarat. A. ſi igitur Aconiti temperamentum frigidum eſſet, non vtiq; Aurum, ſed Vinum medicari veneno, conſiterer. nunc autem quia per te calidum celebratum, nonne Aurum venenatis hominibus opem fert? D. non Aurum Achryuaſme opitulatur, ſed vinum ferueſactum, hoc autem Hyppocratis teſtimonio, atque Galeni dictum ſit, qui ſexto de morbis vulgaribus commentario ſexto, aph. quinto, ferueſacto malefica aliquando curari venena arbitrantur; Verba enim

Hyppo-

Hyppocratis ſunt hæc, maleficorum, Lac, Allium, Vinum ferueſactum, Acetum, Sal, Galeni autem, exoriuntur enim dolores quidam maligni, à maleficis ſeu medicamentis, quæ deleteria vocant, ſeu Feris venenum ictu fundentibus, ſiue ſuccis aliquibus ex improbo victu, aut peſtilenti cœlo in corpore genitis. ad hos itaque, id genus remedia enumerata fuiſſe dicimus, Lac, Allium, Vinum ferueſactum, Acetum, Salem. Lac namq́ venenis eroſione interficientibus, aduerſatur, ſiquidem attemperatione opus eſt, Allium, vehementi frigiditate lædentibus, reſiſtit, Vinum, mediocriter frigidis. ſed cùm ipſi adiectum fuerit ferueſactum, intelligere poſſumus admodum calidum. poteſt etiam intelligi Vinum ita elixatum, vt Siræon quòd vocant, factum ſit. etenim hoc, corrodentes acrimonias temperat, Acetum verò, vt glutinoſos, quales fungorum eſu creantur, ſuccos diſſecet, vel etiam refrigerandi cauſa, ſicut aduerſus Tapſiam requiritur.

ritur. postremò Salem, vt totam maleficorum humorum medicamentorumq́; substantiam, consumere poßit, hæc ille. qua de re, cùm habeat Aconitum facultatem putrefactiuam, & erodentem, non secus vinum feruefactum, quàm Siræon, putredinem absterget, factumq́; vlcus exiccabit. Quod autem dictum à nobis Vinum, ab Auctoribus istis, non autem Aurifica vis, omnino requiratur; Dioscoridem adeamus, qui sexto libro simplicium septimo, & à quo, Aetius, & Paulus, verba sumpserunt, dum multa contra Aconiti venenum describit, item Vinum (dixit) in quo Aurum, Ferrũ, Argentumvè candens restinguatur, potum. ex quibus equidem uerbis, colligere possumus, quòd Aconito, non Aurum, sed Vinum, vel Auro, vel Argento, vel etiam Ferro, feruefactum, medetur; hæc namq́; vt solida metalla, in se præcæteris (differentia tamen secundum magis, & minus inter ea supposita) calidam ignis facultatem retinent, vnde

de vinum feruefacere iuxta exigentiam queunt, & dubio procul, tribus etiam istis, cætera metalla poßent annumerari, si perinde ac ipsa solida essent, ab illisq; vt ab ære, vel Cupro, venenosa substantia haudquaquàm efflueret. A. sed vt mihi dicas charißime Dynachryse te deprecor, si vinum tantùm feruefactum, vt dicis, non aurea, nec argentea, neque ferrea virtus, Aconiti venenum curat, cur absque metallorum extinctione, vinum percoquere igni, simpliciter potius non tentamus? non ne hoc pacto, & admodum calidum, & efficacius ad propulsandum venenum, effici putas? D. non quidem, nam per ebullitionem ipsam præsertim diuturnam, aerea vini penetratiua substantia, facilè exoluitur, quinimò, & terrestrem, frigidam, & inutilem, adipiscitur facultatem, quod profectò per metallorum extinctionem fieri non contingit, utpotè per quam interna vini facultas, perbellè concitatur, vnde Natura ipsa ex veneni

violentia

violentia iam languida propè ſuccumbens, vinum ita mediocriter calidum epotum, abſque labore amplectitur, & maleficum Aconiti ſuccum, pauco negotio euincit, ac ſuperat. A. tàm ſtrenuè tuæ ſubueniſti ſententiæ, reſponſumq; ad tacitas obiectiones ſoluendas, inſeruiſti, vt contrariam amplius opinionem tueri profectò nequeam. Sed num Aquas Aurificas ſpontè ſcaturientes, Vinum quo ignita Aurea Lamina ſit reſtincta, aliquatenus imitetur, adhuc ſcire affecto. D. cur hodie me ad credendum inducis o Achryuaſme, te memoriam penitus amiſiſſe? non ne vulgare Aurum qualitates ſuas potentiales rebus alijs impartire non p ſſe, crebrò intellexiſti? A. immeritò Dynachryſe me frequenter obiurgas, non nè quàmplurimis locis, Aurificæ Aquæ è profundo Terræ ſcaturiunt? D. quòd in quibuſdam Balneis Aurum inſit, vulgari opinioni adſcribitur, quippè quædam aquæ reperiuntur, quæ quoniam inſigni aliqua

vndiq; collibus, vbi in ſeceſſu, via caua, & anguſta, qua vix radij ſolares pertingunt, deſcenditur, & ad quandam primò Aquæ ſcaturiginem venitur, Glacialem nomine, & ex inde ad calidas iſtas, quæ ſub cauitate Montis, Balnea faciunt, iam tercentis annis à venatoribus caſu quodam repertas, quare cùm eſſent olim hæc loca horrida, & deſerta, nec ſine periculo, & aſperis & diruptis ſaxis deſcendentibus, peruia, nunc diuerſoria habent aliqua non incommoda, ac ponte fulcris inter præcipitia collocato, tutò euntibus etiam equis, præbetur acceſſus. Cubant hic homines in abditis ſub antro alueis aquis temperatè calidis, puriſvè, quæ, vt Germani quidam atteſtantur, Auri, & Cupri, cum ſulphure naturam cōtinent, aſſeruntq; fide digni harum ſcriptores, uix quemquam hinc abſque ſperato ſucceſſu diſceßiſſe. A. lacum aperuiſti, & effodiſti, in foueamq; cecidiſti, quam feciſti, non ne vniuerſam opinionem tuam hoc vni-

tares, ex hoc ſequeretur, quod ſimiliter flumina quæ cùm fruſta, tùm ſubſtantiam Auri multam habent arenoſam, medica facultate non ſecus ac Fabarienſes, itidem pollerent, & proinde Pactulus Lydiæ in Aſia Fluuius, qui & Chryſorrhoas idcircò dicitur, ex Tmolo Aurifero monte excurrens, & Meander, Tagus, Hebrus, Oxus, Tarus, Tanarus, Ticinus, Eridanusq́ multas ob contentum Aurum ſanarent ægritudines, quod quidem eſſe falſum, ipſemet non ignoras. A. *rectè quidem hanc rem explanaſti, Auratumq́ (vt aſſerunt) per laminam extinctam vinum, Aurificas haudquaquàm imitari aquas, innuiſti, inſtantiamq́ contrariam, irritam feciſti, nunc autem vellem, antequam procedatur vlterius, vt mihi Archæi ſignificatum inſinuares.* D. *inter ſpagiricas dictiones id nomen reponitur, Archæus enim primus, ſecundũ Chimiæ profeſſores, vis eſt occultiſsima, res omnes producens, ex Iliaſte diuina virtute*

nimi-

nimirum ſuffulta. eſt & Archæus, ſummus exaltatus & inuiſibilis ſpiritus, qui a corporibus ſeparatur. Item Archiatos, ſupremus Naturæ Medicus, qui rei cuique ſuum Archæum peculiarem, & membro cuilibet occultè per Arem diſtribuit. A. heu, nota mihi per ignota declaras? D. ſic etiam ipſorum Magiſtri, Doctoresq́ faciunt. A. ſed quidnam eſt Iliaſtes, quid etiam Ares? D. Iliaſter, aut Iliaſtes, vel Iliadum, eſt prima rerum omnium materia, conſtans ex ſulphure, Mercurio, & Sale, quadruplex nimirum, iuxta quatuor elementa. Item quatuor ſunt Iliaſtri hominum concernentes longæuam vitam; Iliaſter primus uel inſitus, terminus eſt vitæ, imò vita ipſa, uel vitæ Balſamus in homine; Iliaſter ſecundus, vel præparatus, eſt terminus Balſami, & vita quam habemus ex elementis, elementatisq́ rebus; Iliaſter tertius, eſt terminus Balſami præparatus, aut vita quam habemus ex quinta eſſentia; Iliaſter Magnus

quartus,

quartus, est mentis vel animi raptus, in superiorem Mundum. summatim verò dicitur Iliaster, occulta Naturæ virtus, ex qua res omnes habent incrementum, aluntur, multiplicantur, ac vegetantur; Ares autem, est Naturæ dispensator, in tribus primis principijs occultus, vnde singula constant, qui rebus omnibus, formam, speciem, & substantiam cuique suam, peculiariter disponit, vt propriam & non alienam induat naturam specificam, quare, Iliastes, est generis generalissimi, substantia consistens in prima rerum omnium vniuersali materia, & hanc primus Naturæ dispensator Archæus, in tria genera primùm disponit, videlicet in Sulphur, Mercurium, & Sal, indeq; in proxima sua genera res producit omnes. Sed Ares alter Naturæ dispensator tandem accedit, & ex generibus, formas, & species, in indiuidua producit.

A. a Spagirica disciplina, sum penitus alienus, idcirco te rogo, ne amplius mihi de

ipsa

ipſa ſermonem facias. D. abſque huiuſmodi Arte, tuas rationes diluere nequeo, attamen, inſuetis in poſterum vocibus, tuo ſuaſu prorſus abſtinere decreui. A. hactenus Dynachryſe, ſtrenuè admodum militaſti. Sed in futurum, neſcio quonam pacto è manibus hoſtis euadere poſsis. dic amabo, cur eſt quòd vulgare Aurum Argento viuo medetur, ſi per te, nec qualitatibus ſuis potentialibus, nec ſpecifica forma mediante quicquam in nobis valeat operari? quò enim te conuertas, videre neſcio. D. paulò remiſsius ò Achryuaſme, non glorietur enim Accinctu, ſæquè vt diſcinctus. Quod vulgare Aurum Argenti viui noxam potione ſumptum, tollere poſsit, Dioſcorides nempè quinto libro, cap. 70. aſſeuerat, dum ſcribit Auri limata ſcobs, ideſt ramentum quàm tenuiſsimum epotum, mirabili eſt auxilio, & hoc etiam apud nos veritatem habet, non quod mediante calore actuetur, aut quia nobiſcum, quidpiā ſua ſympathia exerceat,

ſed

sed quia inter se Aurum & Hydrargyrum facilè inimicantur, nec per aspectus rectitudinem specifica Auri forma in destructionem Hydrargiri, nec per contactum mediatum, sed per immediatum, & simplicem operatur, & hinc est, quod si aliquis post Argenti viui assumptionem, Aurum (vt Dioscorides docet) assumat, veneficam Hydrargiri vim, è medio tollit, cùm per eundem ventriculum & intestina permeet, Hydrargirumq; pertingat, quare contactu simplici, statim ac raptim Argentũ viuum ab Auro ebibitur, & simul & semel, id Hydrargirum impatibilitatẽ consequitur, dum cum ipso Auro quodammodo vnitur, & (vt ita dicam) consubstantificatur. praeterea caliditas crassarum Hydrargiri partium, ab actuali Auri frigiditate retunditur, eiusdemq; Auri actuali siccitate, erosioni occurritur, ac demum ponderositate Auri, qua ponderositatem Hydrargiri excellit, id secum deorsum defert, & extra corpus emittit.

R

tit. his enim vijs, resistit Aurum, noxæ, quæ ab ipso Hydrargiro corpori infertur. namq; crassarum partium potestate calida, qua ventrem exulcerat, & exurit, corpus lædit, cùm præ grauitate sui, in ipsum distribui nequeat, vt Galenus apertè ait quarto de simplicium medicamentorum facultatibus cap.19. ad quem sensum etiam declaranda esse Dioscoridis verba existimo, dum ait, potum, vim pernicialem habet, suo enim pondere, interna exest. Colligamus igitur, Aurum à veneni angustia patientem vindicare, non per se, sed ex accidenti, non enim ob corporis nostri calorem, sed per simplicem Auri contactum, intentum assequimur, nec minus in lapidea statua quàm in homine viuente, anthipathiam illam experiremur. A. præter expectationem, hunc scopulum euitasti. D. & hæc, pro quæsiti tui solutione sufficiant, cum ipsa Auri & Argenti viui discordia nobis supposita, famosissima sit. multi enim ipsam experti

sunt,

ſunt, nōnulli etiam doctrina id aſſequuntur, & Hieronymus Fracaſtorius multi nominis philoſophus, hanc Argenti viui & Auri anthipathiam libro ſuo de ſympathia anthypathiaq; rerum adnotauit. A. adhuc uerò his non obſtantibus, quidam mihi ſcrupulus obuiam it. nam ſi Aurum ob caloris noſtri actuationem haudquaquàm (vt es arbitratus) Hydrargirum abſorbet, cur eſt, quòd Dioſcorides in tenuiſſimum pollinem Aurũ redegit? non ne eodem pacto Argento viuo integrum mederetur? nonne Aurum ob id in tenuiſſimas ſcobes redactum iri proponit, quia minima Auri portio citius a calore alteratur? D. quòd etiam Auri minima pars, eandem ſemper nobiſcum indomitatem poſſideat, iam antea tibi fuit oſtenſum, verum in minutiſſimas partes Aurum redactum Dioſcorides probat, vt qualibet eius minima pars, minimam Argenti portionem vndiq; amplectatur, & vt etiam vbiq; locorum, ſua actuali ſiccitate opitulari poſ-

sit, erosioni, quæ ab ipso Hydrargiro illata fuerit. A. sed quomodo te a Galeni verbis, primo de sermone decimo sexto tueri poteris? D. quænam sunt illa? A. Validas nempè facultates (inquit) sibi simili qualitate uniuersum corpus afficere, qua ratione minima particula deleteriorum, vniuersum corpus temporis momento immutat, sibiq; simili affectione alterat, ac eorum curatio, per alexipharmaca eodem modo contraria lethalibus alteratione totum corpus immutat, non sanè quòd eorum substantia per vniuersum corpus adeo velociter penetret (tam paucus enim succus, tam breui tempore corporis molem replere, minime potest) sed qualitatis diffusione, qualis & extra nos a Solis fulgore in ambientem Aerem, atque etiam in nobis, tùm à corde in arterias, tum à cerebro in neruos, fieri conspicitur. D. non intelligo quorsum tendat hæc tua instantia. A. quomodo nõ intelligis? non ne igitur Aurum cum totius substantiæ proprietate quemadmodum

modum & deleteria, & alexipharmaca) natum ſit agere, ad eundem modum corpus noſtrum immutare, & ſimili ſibi qualitate afficere, quo illa faciunt, non quòd ab eius ſubſtantia aliquid decidat, ſed ad eum ſanè modum quo Magnes dicitur Ferrum trahere, qualitatis ſcilicet ſolius diffuſione, ſpiritaliq; actione a calore excitata? D. non ne me dixiſſe memoria recolis, quòd primi ordinis facultates à ſpecifica forma prodeuntes, materiæ ſuæ elaborationem in toto vel parte requirunt? non ne & valentia pharmaca pro ipſarum qualitatum diffuſione, ſubſtantiæ alteratione opus habent? non ne medicamenta huiuſmodi ad hoc vt ſuas in nobis operationes exerceant manducari debent? cur Galenum mutilatum in mediũ adducis? cur verba illa (qua ratione etiam minima particula humoris lethalium venenorum quæ δηλητήρια appellant, vbi in animalis corpus ingreſſa fuerit) prorſus omiſiſti? num ſententiam hanc conſultò, aſtuq; præteriſti?

teristi? an fortè corruptum, mancumq́; Galeni textum offendisse dices? cur specificæ formæ secundi modi proprietatem, Herculei lapidis exemplo, primo modo adaptas? scito Achryuasme, Galenum inibi de medicamẽtorum proprietate per primum specificæ formæ modum, non autem de virtute qua per secundum modum mixta potiuntur, intellexisse. procura igitur, vt vulgare Aurum ingestum a calore nostro perinde ac Spagiricum facit, alteretur, & Medico succo seu Cyrenaico, Rutæ, & Allio, quæ substantiæ aliqualem alterationem admittunt, simile efficiatur, tunc enim valentes eius facultates (si quæ sint) per primum specificæ formæ modum immutare nostrum posse corpus, tibi facilè concedam, secus autem tua te intentio frustrata fuerit, nam si auri spagirici tantum, poculo quidem infunderes, quantum curru vehitur maximo, & ipsum dares Pigmæo defuncto, nec non etiam vulgaris auri dracmam, tantæ magnitudinis Gi-

ganti

ganti viuo, quantæ fuit olim Delphica statua, exhiberes, neuter horum (vt reor) a valenti eorundem facultate, afficietur.
A. adhuc in peruicacia tua persistens, Auri substantiam à calore nostro nullatenus alterari, contendis? D. quidni? Vis forsan quòd calor innatus id domet, quòd a summo ignis feruore, domari nequit? A. si verò coactus fueris confiteri, quòd minor calor id faciat quod maiori denegatur, quodq; naturalis calor, Auri substantiam immutet, quid tunc erit dicendum? D. te virtute præclariorem quàm Aurum, confitebor.
A. ad rem igitur accedamus, & primò, num Struthiocamelus animal sit, à te Dynachryse sciscitor. D. cum sophisticam artem profiteare, num Auis sit, vel non Auis, potius a me exquirere debebas, sic & Sophista quidam, ex eorum numero qui de huiusmodi problematibus disserunt, in vtramq; partem disserebat, ac huiusmodi animalia, nunc Aues esse, nunc verò non esse probabat;
sed

ſed quis noſtrum animal eſſe veretur aſſerere? Struthio enim Ariſtotele referente quarto de partibus animalium decimo quarto partim Auem, partim quadrupedem, refert. nam vt quadrupes, pennas non habet, vt non Auis, ſublimis non volat, nec pennas ad volandum commodas gerit, ſed pilis ſimiles. Item vt Quadrupes, pilos habet palpebræ ſuperioris, & glaber capite, & parte colli ſuperiore, exiſtit, ciliaq́; habet piloſiora, ſed ut Auis infra pennis integitur, bipes autem tanquàm Auis, biſulcus tamquàm Quadrupes, non enim digitos habet; ſed vngulam bipartitam, horum cauſa videtur, quòd magnitudine non Auis, ſed Quadrupedis eſt, magnitudinem enim Auium, minimam eſſe propè dixerim, neceſſe eſt, corporis enim molem in ſublime moueri, haud facilè eſt. A. monſtruoſam eius figuram enarraſti, & ego mirificam eius poteſtatem in Auro ingeſto immutando, ex Auerroe quinto colligit cap. 24. tibi aperiam, ſic enim ibidem

ibidem ſcriptum reliquit, ſicut dicitur, quòd cùm Struthionibus datur ad comedendum Aurum, & incontinenti extrahatur à ſtomaco, inuenitur multùm diminutum, & hoc eſt veritas, quamuis Aurum durè patiatur ab igne, nec poteſt dici, quòd calor Struthionis, ſit fortior igne, nam verbum eſſet vanum: ecce quòd vnico exemplo omne quod mihi propoſueram, ad vnguem probaui, nempè quòd minor calor, quòd maior nequit, efficere poteſt, & quòd Animalium calor, Auri ſubſtantiam domare valet. non nè confuſum eſſe te, iam fateberis? D. nondum quòd cupis adeptus es, ex tot enim, tantisq; auctoribus quos perlegi, nullus de huiuſmodi Auerrois commento mentionem fecit, nam Ariſtoteles præter allegatum locum, cùm quarto de partibus animalium decimoſecundo, tùm nono de hiſtoria animalium decimoquinto, de Struthiocamelo verba fecit, et talem prorſus proprietatem præteriјt, Plinius curioſus vtiq; ſcriptor, nullibi hoc ſcri-

ptum reliquit, & tamen Struthium pluribus in locis, ut decimo naturalis historiæ, capitibus primo, 22. & 52. nec non etiam undecimo libro, cap. 37. meminit, præterea Galenus tum tertio de alimentorum facultatibus capitibus 20. 21. & 22. ac libro de succorum bonitate, & vitio, capitulo sexto, de Struthiocamelo multa dicit, & Auerrois figmentum omittit. ac tandem Albertus cognomento Magnus, dum naturam eius 23. lib. de animalibus perquirit, haudquaquàm talem in ipso esse facultatem arbitratur, sed vice versa vulgi opinionem de Ferro, his uerbis destruit, nempè, De hac Aue dicitur, quòd Ferrum comedat, & digerat, sed ego non sum hoc expertus, quia Ferrum à me pluribus Struthionibus obiectum, comedere noluerunt, ita ut etiam Auerroem falsa sentire, suspicandum esset. A. heu, quid ais? falsa credere? summum philosophum, demonstrationibusq; assuetum, talia scribere sibi inexperta proponis? D. & quidni?

si istis

si istis præsertim (vt aiunt) subligacula cadunt? nonne fœminuncularum nugis, aliquando succumbit? lege ipsum secundo colliget decimo, & contine risum, si potes. A. *& quidnam dixit?* D. *insulsißimam quidem, & mihi parcat, rem, audi, & vicina (inquit) quædam mea, de cuius sacramento confidere multùm benè poteramus, iurauit in anima sua, quòd impregnata fuerat subito, in Balneo Lauelli aqua calida, in quo spermatizauerunt mali homines, cùm essent balneati in illo balneo, & ego perscrutatus fui vnum librũ quem fecit Auemcladis, de Spermate, & inueni eum, qui dicit, quòd hoc poßibile est esse, & reddit de hoc rationem plurimùm mihi placentem, quia vulua trahit sperma, propter vnã propriam virtutem quam habet cum eo a tota specie, & ad hoc, non est necessaria delectatio. ò quàm benè placet mihi (dixit ille.)* A. *oh, oh, iurauit mulier, oh, oh, oh, oh, quàm benè placuit audiuisse historiam, sed instan-*

tiam forsan scurrilitatibus his tuis, præteri-re credis? D. non quidem, sed si hoc au-tumas, quòd calor ipse quatenus calor & ab omni specificæ formæ qualitate denudatus, Aurum immutet, longè à veritate aberras, quippè, Struthiocamelus ipse (si dissoluere Aurum est aptus) haudquaquàm simplicis caloris ratione, sed specificæ formæ occasio-ne, quæ multo magis in Aurum, quàm ele-mentaris ignis profectò valet; ipsum vulga-re conficit Aurum, ac proinde Auerroes re-ctè subiunxit, ergo hæc res, non est nisi illud quod sequitur à tota substantia in calore Struthionis, & non propter fortitudinem qualitatis caloris. vbi clarè ostendit, quòd virtus insequens totam caloris substantiam in Struthiocamelo, est illa quæ ipsi calori uim impartit, vt faciat id; quod suaptè natura sibi denegatur. verum proprietatem istam quam in Struthione Auerroes adinuenit ex-perientia, haudquaquàm in homine circa quem vertitur sermo, reperitur, quamobrē

vt

vt vulgare Aurum in vsum medicum uenire possit, vel in Struthiones conuerti homines antea debent, vel Struthionibus tantùm medicos aurificas adhibere medelas, necessum esset. A. & cur ipsorum carne Auri vicissitudine quòd ipsi digerunt curari non possumus? non nè Auri dotes, eas obtinere carnes, consonum est? D. pro vt Gallinæ faciunt? A. ad vnguem, quippè Doctissimus quidam Medicus nuperrimè consuluit, vt Gallinis vesceremur, quibus cibo datum sit Aurum. D. vereor Achyuasme, ne ferina insania, his insulsissimis tuis, afficiar nugis. nonne Galenus excrementosum, concoctu difficile, & vitiosi succi id animal esse, adductis locis asseuerat? nonne Medicos illos increpat, qui falsò Struthiocameli ventriculum extollunt, ceu medicamentũ quoddam quod coctionem iuuat? Gallinas fortè autumas, Auro nutriri? ignoras Plinij dictum decimonono libro, naturalis historiæ quarto, cum ait, si Auro liquescenti Gallinarum

narum membra misceantur, consumunt id in se, ita hoc venenum Auri est? quomodo igitur anthipathiam in simpathiam deducis? A. fateor Dynachryse, quòd præter expectationem doctißimè ad instantiam responsum attulisti, etsi te non pigeret, sententiam tuam etiam de Ferro a Struthione ingesto, intelligere affectarem. D. dudum tibi dixi, quòd vulgi deliramenta Albertus negat. A. sed ego in tali negatione non acquiesco, nam ferè omnes assentiunt, quòd Struthiones comedant Ferrum, & famosa apud omnes, ex Auerroe libro de somno, & vigilia, aut sunt necessaria secundum totum, aut secundum partem, impoßibile enim est, vt secundum totum falsa sint. D. vt igitur tibi gratificer, dico, quòd Struthius, & si Ferrum inglutiat, ipsum tamen haudquaquàm digerit, nam & aliàs Castilionensem quendam hominem me cognouisse recolo, qui mercede ductus, multa saxa deuorabat, quibus tamen nutriri procul dubio non poterat, sed

paulò

paulò post, cum alui excrementis, silices duros ingestos egerebat. quid igitur obstat, quin asseramus, animalis insaniam eò ipsum perducere, ut absque delectu Ferrum manducet, quamuis in usum id sibi vel cibi, vel medicamenti nequaquàm deueniri cognoscat? porrò Albertus, Struthium esse uecordißimum animal, apertè scripsit, & Plinius etiam insaniam eius irridens, sed non minus (inquit) stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cùm colla frutice occultauerint, latere sese existimantium. quòd si hæc fortè probare nolles, tunc dicerem, Struthiocamelum ferrum comedere, atque eo nutriri, non ex parte Ferri perfectè concreta, sed à metallico succo nondum densato, qui adhuc in ipso Ferro ob suam imperfectionem inesse censetur, alimentum desumit, quòd quidem a depuratißimo Calybe non sequeretur. A. quantum ad Struthium pertinet, nihil amplius habeo quod tibi repugnet, sed circa principalem instantiam, vel tu

mutare

mutare placitum cogeris, uel ego opinioni tuæ coactus adhæreſcam. adeſdum paucis enim te ſuperare volo. D. ex tuis planè verbis, te hanc litem amiſſurum, facilè cognoſco. A. dic mihi amabo, qua ratione abſolutè dicere audes, minorē calorem qualis eſt naturalis hominis calor, non peſſe facere ea, quæ intenſo igni denegantur, ſi ex Plinio 33.lib.cap.3. diſcitur, quòd a minori calore, citius quàm a maiori vulgare patitur Aurum, dum ait, præterea mirum, Prunæ violentiſſimæ igni indomitum, Paleæ citiſſimè ardeſcere? nonne calorem Paleæ, calori Prunæ mitior eſſe credis? ſi igitur is calor, nempè mitiſſimus, domare Aurum vtiq; valet, cur & calor noſter idem facere Dynachriſe non poterit? D. Plinius forſan ſolus, Aurum Paleis liqueſcere dixit? nonne & Macrobius ſeptimo Saturnaliorū decimoſexto, & Galenus in libro aduerſus Lycum capitulo quinto, idem conſcribunt? A. tanto igitur magis, id quod aſſeris, fal-

ſum

ſum ſapit. D. verùm Achryuaſme, ſi paleam Plinius admiratur, ego etiam valdè ſtupeo, quonam pacto quocumq; medio, ſolertiſsimus vir meam deſtruere opinionem nitatur. A. cur admiraris? nonne Plinij dictum, Galeni, & Macrobij, contra te facit? D. non quidem. A. hui, qua ratione inficiari hoc audes? nonne annuentibus omnibus, prunæ ignis, quàm paleæ, cenſeri debet intenſior? D. iam iam reſponſum habebis; dic igitur mihi ſi placet, qualenam mixtum maiorem obtinet per te calorem, num quod in ſe ignis tantùm qualitates habet, an quòd præter id, aliud quidpiam poſſidet, quod ipſum calorem ſuſcitet? A. id dubio procul quòd ſimul, & ſemel duobus his præditum exiſtit. ſed quid amabo præter ignem illud eſt, quod inducere calorem poſſit? D. motus nimirum. A. veritatem profectò aſſeris. D. rurſus velim à te ſcire, qualem motum ad maiorem caloris productionem aptiorem autumas, ſimplicem ne,

T compo-

compoſitum ve? A. certè compoſitum ſimplex etenim motus, vnum coloris gradum, verbi cauſa, producit, compoſitus plane, vel duos, vel vnicum illum caloris gradū, ſaltem intenſiorē efficiet. D. ſi igitur ignis paleæ, quatenus ignis eſt, calorem habet, quatenus duobus etiam contrarijs motibus ſummè calfacit, cur nō intenſius prunis exurere poteſt? quandoquidem reſpectu paleæ, prunæ ignis quaſi emortuus, immobilisq́ue exiſtit. A. & quomodo duos obtinet motus? non intelligo, apertius loquere. D. dic mihi Achryuaſme, nonne ignis Paleæ flammā parit? A. quis ignorat? D. ergo, & duobus contrarijs vtitur motibus, vno aſcendendo, altero verò deſcendendo. A. & ignis deſcendit? D. maximè, ſi placet, lege Galenum libro de utilitate reſpirationis capitulo tertio, & videbis ſi flamma deſcendit. A. recita quæſo uerba eius. D. præter hæc verò, etiam illud inſuper addatur (inquit) quòd omnes flammæ, duplici motu moueri

viden-

videntur, altero à materia, ex qua accenduntur; per quem maximè ſurſum feruntur, & vndiquaq; diſperguntur: altero verò huic contrario, ad ſui ipſarum principium, ac velut radices vergente, per quem conſidunt, & contrahuntur. etenim, ſi facis quam maximè ſupernam extremitatem accenderis, confeſtim ad infernam perueniet ignis, & ſi poſtquam Lucernæ flammam extinxeris, ad extremum fuliginoſæ fauillæ ſurſum vergentis, alium ignem admoueris, iam rurſus ardentem Lucernæ funiculum, videbis, cùm nihil tale fieri poßit, ſi ignis motum ſurſum tantùm haberet, & quæ ſequuntur. A. quod ignorantia, vt dicitur, admirationem pariat, rationabiliter dictum fuiſſe comperio, hinc enim Plinius admirabatur, quia cauſam à te dictam vtiq; ignorabat. ſed Aurifices noſtri, dictis ne fortaſſe auctoribus, aſſentiuntur? cùm enim proprij ſint profeſſores, illis credere conſentaneum eſt, affirmant ne ignem paleæ facere ea quæ Plinius,

Macrobius, Galenusq; asseuerant? D. ignem paleæ nequaquam experti sunt, sed quod igne notabili consequi non potuerunt, vt scilicet Aurum in ipso per longum temporis spacium funderetur, id (vt ipsi asserunt) ignis quantitate minori, flammam præsertim folle agitatam, habente, citißime obtinuerunt. A. curiosißimus utique in aßequenda veritate fuisti, quapropter cum triuicum experimentum rationi subscribat, contradicere tibi nullo modo permittitur. D. veritatis amor occasio fuit, vt hanc ab ipsis rem, indagarem, ab omnibus enim doceri (quamuis Mechanici sint, haud erubesco. A. prudenter quidem facis, sed ad auctoritates illas Galeni, tum sexto de simplicium medicamentorum facultatibus capitulo de Peonia, tum nono, eorundem simplicium, capitulo de lapidibus, quid poteris respondere, cum dixit, quòd plura medicamenta sunt, quæ corpus nostrum immutant, cùm nihil ab eo patiantur, ut verbi causa

Peoniæ

Peoniæ radix est ex collo suspensa, quæ comitialem morbum sanat, quin etiam si compluribus linis, & maximè marinæ purpuræ collo Viperæ iniectis, illis Viperam præfoces, eaq́; postea cuiuspiam collo obuincias, mirifice profuerit, tùm paristhmijs, tùm omnibus ijs quæ ex collo expullulant? D. non ne sententia mea dum de specificæ formæ secundo modo tractabam, externa die tibi fuit ostensa? non ne audisti, quòd multa facere per secundum modum specifica rerum forma apta sit nata? ostende igitur mihi quod vulgare Aurum nobiscum per specificam formam secundi ordinis quidpiam polleat, facultatesq́; eius explica, me enim veritati obsistere nunquam inuenies, etsi quandoque Plinium in medium proferre studebis, memento prius, ea quæ contra ipsum fuerunt inuecta. A. verum ad id Galeni tertio de temperamentis quarto, quid respondebis? nonne prorsus sententiæ tuæ contrariatur, quæ vel substantiæ, vel qualitatis alterationem,

nem,

nem, ad explicandas ingestorum potestates, supponit? nonne reperiuntur medicamenta nonnulla, quæ cuiusmodi sunt aßumpta, eiusmodi etiam permanent, vincunt, & corpus ad eum modum quo id cibos, mutant? D. si cibaria ingesta non nisi pati arbitrareris, à recta veritatis via Achryuasme declinares, ipsa enim quoque, in corpore hominis, aliquid faciunt, & si deleteria frigida corpus afficere nostrum absque vlla alteratione assereres, aberrares, haud enim sunt penitus alterationis expertia, quippe calore nostro mediante, aliquid patiuntur, donec insitæ facultates, de potentia ad actum reducantur, sed cum longè magis agere in corpus nostrum, quàm pati ab eo valeant; inde est, quòd absque alteratione vlla ea prorsus nos afficere, quandoque asserimus. omnino enim (ex eodem Galeno præcitato loco) vbi duo corpora inter se commißa, aliqua multo tempore pugnant, certantq; de alternando, vtrunque eorum tùm agere, tùm pati est necesse,

necesse, fortasse autem, & si non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id quod vincitur, in id quod vincit. verum ita exiguum ut est sensum effugiat, neque enim si acutißimo Ferro, mollißimam ceram tota die ac nocte incidas, fieri potest, ut non fiat manifestè obtusius, ita nimirum commodè dici videtur, aßiduo illisu, durum cauat undula saxum, quippè ita quoque fieri cernitur, cæterum vno, aut altero ictu, nihil adhuc euidens videre in talibus licet, ex quo factum arbitror, vt quædam ab admotis sibi, nihil prorsus pati opinati nonnulli sint, & cedendum quidem est ita loquentibus, sæpè vero nobis quoque, ipsis ita plerunq; loquendum est, nisi sicubi ad vltimum examen disputationem perducimus, hæc ille. quodcumque igitur corpus nostrum immutare valens, ab ipso prius alterari (secundo ordine specificæ formæ tamen excepto) necessum esse; rectè quidem à nobis iam fuit pronunciatum. nec obstant Galeni verba obiecta,

quæ

quæ quidem largo modo vt supra, locutus est, quinimo etiamsi substantiæ suæ aliqualem paßionem deleteria frigida experiri asserrerem, haudquaquàm ob id in discrimen vocari deberem, cùm a calore nostro, deleteria frigida intro assumpta, Galeni testimonio tertio de simplicium medicamentorum facultatibus capitulo decimonono, necessariò comminuantur, & minutim incidantur. Etenim (inquit) cùm sit impoßibile, ut talia interficiant, nisi prius cor refrigerent, sanè intro comminuta, extenuataq; ingrediantur, necesse est, id quod ex sua natura præstare nequeunt, quippè quæ crassarum sunt partium, nec facilè moueri possunt, nec vt minutim concidantur, prorsumq; ferantur, ex sua natura obtinent, verum adscititiam caliditatem requirunt, quæ in minuta secet, extenuet, atque comminuat, quæq; velut manu ducat, atque in subtiles partium omnium meatus, deducat. & capitulo vigesimo, eiusdem libri, dixit,

quamobrem,

quamobrem, eius quoque nunc protinus meminisse oportet, Veteres, Medicamenta natura frigida, potestate dixisse frigida, nam ea quoque quadantenus refrigerandi potentiam a nobis accipiunt, sicut excalfaciendi calida, quod si alio modo illa, alio verò ista, nihil vtiq; refert, generale enim idem communeq; vtrisq; est, nempè alterationis principium ex passuro corpore, & in acturum Medicamentum procedens; nam quæ potestate quidem sunt calida, alterãtur eo dumtaxat quòd incalescant a nobis, at quæ natura frigida, tùm quòd comminuantur, tùm quòd adscititium accipiãt motum. cum itaque ipsis tamquàm frigidis, agere absque corporis patientis auxilio non liceat; iure potestate frigida dicuntur; nam ut actu nos refrigerent, non prorsum ex se obtinent, uerùm à nobis prius perpetiantur vt refrigerent oportet, etenim in minuta conteri, & aduentitium motum accipere, affectus sunt medicaminum, hactenus Galenus. Sed ma-

xima admiratione afficior, quòd his Galeni auctoritatibus, primo scilicet de semine, decimosexto, & tertio de temperamentis, quarto vtaris, cum eodem telo, quo me ferire contendis, te prorsus occidas. D. contra me huiusmodi auctoritates faciunt? D. quàm maximè, nam Vulgare Aurum in vsum medicum venire pro viribus contendis, facultatesq; valentes ipsum habere omnino autumas, & absque substantiæ alteratione, nostrum immutare corpus obfirmas, his igitur medijs, te Aurum damnare non prospicis? A. quonam pacto? D. quia si opus suum (vt tenes) in nos explicaret, Aurum esse lethale venenum (quod quidem dicere vereris) incautè asseuerares. audi Galeni verba prout iacent, si hanc veritatem comprahendere cupis, Oleum namque (ait) calidum potestate est, nimirum quòd flamma facilè fiat, eodem modo Resina, Bitumen, & Pix. Vinum autem quòd facilè fiat sanguis, pari modo, Mel, & Caro, & Lac,

& Lac, atque hæc quidem totis ipſorum alteratis ſubſtantijs, nutrimenta ſe alterantium ſunt, quæ verò vna qualibet qualitate alterantur, ac mutuantur, ea medicamenta tantùm ſunt. medicamenta itidem ſunt, & quæ nulla ſubſtantiæ ſuæ mutata parte, ſed tota ſeruata integra, corpus ipſum afficiunt, cæterum grauia, & naturæ animalis corrumpentia, vnde & totum eorum genus, deleterion & peſtilens dici reor. hactenus Galenus. A. approbo dictum, ſed ſi hoc medio intentum obtinere me non contigerit, ſpem ſuperandi omnino amiſiſſe fateor. dic mihi quæſo, nonne Vulgare Aurum, eodem modo quo Hyacinthus gemma nata eſt, ſuas in nos facultates demandare poteſt? ſi igitur Aurum imitari Hyacinthum non denegaueris, nonne omnia quæ dixiſti hodie, heri, ac nudius tertius, ſimul corruunt? D. non me præterit Achryuaſme, adeo multos in Vulgari Auro eſſe obcæcatos, vt mentis oculis rationes perſpicere quibus nul-

lam ex Auro consequi possimus vtilitatem dum intro assumitur, nisi ex accidenti ob assumptionem Hydrargiri, vt diximus, profectò nequeant. nec etiam ignoro, quòd isti viri, post causæ amissionem, tractatu de viribus cordis, tecum consulunt Auicennam, non animaduertentes, quòd nihil inde possunt adiuuari. A. tractatum equidem de viribus cordis, non satis perlegi, te igitur, si non tædet, vt verba eius explices, te obsecro vehementer. D. de his autem (inquit) quæ in consideratione Hyacinthi persuadere oportet, est, vt inconueniens esse dicatur, calorem naturalem agere in Hyacintho cum sumitur intra corpus, transmutationem, & dissolutionem, atque commistionem eius substantiæ, cum euaporabili substantia spirituali; quemadmodum agit in Croco, & similibus, & in summa incõgruum quidem est, quòd dicatur, quòd Hyacinthus in forma sua substantiali, patiatur à calore naturali, & exinde postmodum eius opus manifestari,

festari, etenim eius substantia, quemadmodum patet sensui, valdè est ab huius paßione remota. videtur ergo, quòd calor naturalis, nec imprimat in substantia, nec in accidentibus formæ suæ inseparabilibus, sed solum in vbi eius, & loco, & qualitatibus eius accidentibus. in vbi quidem, & loco, quoniam facit ipsum cum sanguine penetrare vsque ad partes cordis, quapropter cum efficiatur propinquius passo, fortius imprimit suum effectum, in qualitatibus quidem, quoniam calefacit ipsum Hyacinthum, de natura uerò calefactionis, est, vt manifestet proprietatem, & excitet virtutem, sicut apparet in Carabe, ipsum enim quando debiliter paleam trahere videtur, fricatur quidem donec calescat, post hoc apponitur ei palea, & attrahit ipsam velociter, & videtur ergo, quod vltima impreßio naturæ nostræ, vel caloris naturalis nostri in Hyacintho, sit ista, & quòd actio, sit additio manationis ex eo ad illud, ad quod fit manatio naturaliter,

liter, & additio appropinquationis. hæc ille. A. hui, quã ista verba confusione obducta sunt. vt igitur ea mihi dilucides, vehementer affecto. D. dicit, quòd quamuis Hyacinthus secundum substantiam inalterabilis sit, à nostro tamen calore calefacta gemma perinde ac in succino confricato euenit, eius excitantur vires, ac intenduntur, & missa cum sanguine cordi propius, in ipsum vehementius operationes exercet; quamobrem duæ sunt apud Auicennam conditiones, quæ Hyacinthi facultates internas detegere, & vigorare possunt, altera quidem propinquitas, altera verò substantiæ calefactio, qua specificæ formæ virtutes intensiores efficiuntur, quamuis Hyacinthus suaptè natura immutabilis sit. A. nunc Auicennæ animam probè teneo. D. huiusmodi igitur conditiones (Excellentißimis viris ita asseuerantibus) potißimè causa sunt, quòd aut scobis, aut bracteis ingestum Aurum, Hyacinthi instar facultates imprimat. nam quamuis indomitate

domitate substantiæ, haud queat immutari, ab operatione nihilosecius virtuosa, numquã desistit. sat enim est, quod a calore nostro interno, simplicem dumtaxat calfactionem pro exercenda facultate adipiscatur. A. ab hac instantia vix Galenus ipse (si viueret) te vindicare posset. D. si alius minoris grauitatis auctor, hoc dixisset, inter fatuas res prædictam opinionem reponendam esse planè assererem, & meritò quidem huiusmodi chimeris responsum penitus denegarem. sed quia tractatus ille sub nomine Auicennæ circumfertur, & Deus nouit, an vnquam Auicennas absurda talia exarauerit, nam in hebræo codice libellum de uiribus cordis, haud esse receptum pro comperto habeo, fieri non posse, quin tuus Auicennas, salua tamen semper sua pace manente, tripliciter non errauerit, mox ostendam. A. caue ne versa vice res tibi succedat, tripliciter Auicennam errasse? hui, quid audes? D. cum attentione igitur animaduerte, quod primi

erroris

erroris occasio ab hoc desumitur, quia ex vna proprietate quam habet vnicum mixtum, regula generalis formatur pro omnibus mixtis, quæ per eundem specificæ formæ modum debent operari. Secundo, quia absq; necessitate multiplicat vsus. Tertio deniq; falsum supponit. A. si hæc omnia ostendere vales, Auctorem istum non Auicennam dicam, sed potius Arnaldum traductorem, qui vt suum placitum tanti viri auctoritate fulciret, arabicam phrasim callidè est imitatus. D. si igitur hoc quod dicit veritatem saperet, quòd scilicet elementatarum rerum calfactione, specificæ formæ operationes roboris tantum acquirerent, sequeretur profectò, quòd Herculeus lapis calfactus, Ferrum, & Chalyben vehementius attraheret, quodq; Allium excoctum, & Adamas ignitus, Magnetis vim restringere fortius valerent; verùm an hoc veritatis imaginem præseferat, necne, te iudicem in hoc constituo. A. non solum intensius haud-

quaquàm

quaquàm (vt arbitror) operarentur, sed potius a facultate propria ociarentur. D. vnde si Electri calfactio occasio existit, qua vehementius Paleæ, Festucæq; attrahantur; ex hoc non sequitur, quòd alijs mixtis huiusmodi conditio necessariò insit; nam si a Succino ipso, vtpotè a bituminoso mixto, ut Georgius Agricolas tenet, vel a resinosa lachryma, ut Plinius multiq; Auctores asseuerant, vapores per calefactionem eleuantur, quibus eiusdem attractio dubio procul intenditur, ab Adamante sanè ignito, siue Indicus, siue Arabicus, vel Macedonicus, vel Cyprius sit, nihil prorsus potest exhalari, quo mediante Magnetis vis impensius infirmetur. A. error itaque primus, iam satis cuiq; patet. D. quòd verò incassum multiplicet usus, ipse tibi testis extitit, qui Hyacinthum ore detētum, consulere cordi existimatur. si igitur in ipso ore, ac si deglutiretur, cor lætificat, ergo ingestio eius pro exhilarando corde non nisi superflua quidē erit. A. sed dicet Auicennas

fortaſſe, concedo tibi Dynachryſe, quolibet modo ſiue ore detentus, ſiue ingeſtus fuerit, Hyacinthum cordi opitulari, at magis proficit deglutitus, quia ex viſceribus ipſis, intenſiorem caloris gradũm annuentibus omnibus planè acquiret, & ita potentius in nobis ſuas operationes exercebit. D. Vana loqueris Achryuaſme, parum enim refert ad hoc vt hyacinthi vires excitentur, ſi remittamus, vel intendamus caliditatis gradum, cùm eiuſdem ſubſtantia vt fatetur, à calore noſtro immutari non poßit, & ſiue pectori apponatur, ſiue ore contineatur, dum ab innato calore calefiat, ſatis erit, & ita plures vſus abſque neceßitate vir iſte nobilis fruſtra introduxit. A. in hoc etiam exorbitaſſe mihi ſanè videtur. D. veruntamen quòd falſum inſuper ſupponat, ex eo patet, quia Hyacinthum per ingeſtionẽ fieri cordi propiorem autumat, exindeq; ualẽtius ſuas regali membro facultates impartire, arbitratur. A. & hoc falſitatis argui Dynachryſe exiſtimas?

D. aures

D aures adhibesi cognoscere ueritatem exoptas, abs te peto ò Auicennas, vis ne Socrati Hyacinthum integrum prout est, vel in pollinem potius redactum dare? A. nemini dubium, dicet integrum. D. si igitur integrum, quomodo per exiles venas, dum capacitatibus illis grandior sit, transire potest, antequàm ad hepar ducatur, aut quonam pacto per minorem molem ad cor usq; substantialiter penetrando, indomitate sua non afficit ipsum? A. sed Auicennam in pollinem redactum dixisse potius, coniectura iam assequor. D. & in pollinem etiam, cùm ponderosus esse, inalterabilisq; substantiæ porrò iudicetur intestinis tantùm crassis residere, aluiq; excrementis admisceri, consonum est. cùm enim ob indomitatem materiæ, nequeat in chylum verti, ab optimo quidem succo post primam cibi, quo erat admixtus, concoctionem, discretiua virtus ipsum secernere coacta fuerit, ac proinde vt mihi dicas percontor, cuinam loco propinquior sit Hyacinthus

 gemma

gemma vt cordi vim ſuam promptius impartire poßit, pectori nè appoſita, vel ventriculo ingeſta? ſi pectori appoſita reſpondebis, intentum habeo, ſed ſi ventriculo ingeſta, falſa quidem pronũciabis. ad hoc enim quòd à ventriculo tendat in cor Hyacinthi uirtus, vt ab inferiori pyloro in inteſtina procedat, ab ipſis in meſeræo, ab eodem in venam portam, exinde in hepar, & a iecore in venam cauam, ac tandem in partes cordis permeet, neceſſum eſt; at ſi pectori apponeretur, vicinior cordi virtus Hyacinthi profectò eſſet. Arteriæ enim ipſæ, Galeno tùm tertio de naturalibus facultatibus decimoquarto, tùm decimoſexto, de vſu partiũ decimo, primoq́; de ſimplicium medicamentorum facultatibus decimoſecundo aſſeuerante, in cutim extimam terminantur, quæ quidem cutis, vt aeris attractionẽ fuliginoſorumq́; vaporum expurgationem, facilè admitteret, ſimul cũ ipſis perforatur, & ita, ob illam quam Hyacinthus nobiſcum ſympathiam habet, lætificantem

cantem vim, cordi, proprijs riuulis mediantibus, citius mittet, nec per tantas corporis partes transire fuerit opus. adde quod si pectori suspendatur, legitimus Hyacinthus, luminosus, splendidus, coloratus, ac per modum loquendi, adhuc viuus poterit appellari: quòd si in pollinem (vt dicis) redactus erit, vbi iam lumen, vbi splendor, vbi color, eiusq; vita residet? si autem pectori appositum, suas contribuere cordi facultates negares, tunc etiam auctorem tuum Auicennam iniuria valdè afficeres, qui Hyacinthum consulere cordi & intus, & extra, apertè tenet. ac proptereà dixit, illud autem, quo testificantur antiqui lætificationem Hyacinthi, quæ fit ferendo, vel tenendo ipsum, & propriè in ore; testatur, quoniam ad lætificationem, alteratione non indiget in substantia sua, vel in accidentibus essentialibus, vel inseparabilibus, nec est necessarium quod passum tangatur ab ea, sed sufficit quòd virtus lætificandi, quæ ab ea manat, ipsum attingat. A. præter

expe-

expectationem, ad hanc Hyacinthi destruendam instantiam, melioribus, potioribusq́; rationibus quàm vnquàm posit, strenuè dimicasti. nunc igitur in sententiam tuam circa vulgare Aurum, facilè inducor, euidenterq́; noui, nulla prorsus cauillatione, veritatem ipsam conculcari non posse, vnde vulgare amplius Aurum in medicum vsum uenire, neutiquàm dixerim, cum re vera, ipsum humanæ saluti haudquaquàm opitulari cognoscam. D. non solum Achryuasme (vt ais) nō adminiculatur, sed fortè etiam rectæ ualetudini quandoq; noxam inferre potest, qua de re in humanū vsum cautissimè usurpari debet, cùm nō omne Aurū obrizum sit, & quando de cupella (vt Aurificorum uerbis vti liceat) non sit Aurum, pro maiori parte æri, ut in aureis nummis cernimus, admiscetur, quòd quidem æs, an detrimentum, vel potius emolumentum impartiat, haud ignoras. A. in opinionem igitur Brasauoli descendis? D. Brasauolus vir doctissimus,

in suo

in ſuo mineralium examine, rectè damnat Vulgare Aurum, ſed in probatione veneno-ſitatis eius, vt mihi videtur, aberrare comperitur. non enim hoc Sulphur, & Hydrargyrum prout iacent, ſed aliud ab his Argentum, & aliud Sulphur, vt Spagirici omnes atteſtantur, tale metallum conſtituunt. A. & Aurum pro veneno habetur? D. nonulli fuere, qui ex Plinio Aurum eſſe venenoſum arbitrantur, ſed ego ab illa calumnia Pliniũ eſſe uindicandum cenſerem, nam vel torrefactione, aſpritudinem non cognatam ſibi amittere, vel uenenoſam æris mixturam deponere, intellexit. Aurũ enim quatenus Aurum, uenenoſum non eſt, & ideo dixit, torretur, & cũ ſalis grumo, pondere triplici miſſo, & rurſum cum duabus ſalis portionibus, & una lapidis quem ſchiſton uocant, ita uirus tradit rebus unà crematis, in fictili uaſe, ipſum purum, & incorruptum. hæc ille. A. meo quidem iudicio, rectè Plinium interpretaris, & Braſauolum errare Phyloſopho cuidam

cele-

celeberrimo nō iniuria assentiris, sed euitàndo Carybdim, in Scyllam profectò incidisti. negas ucnenositatem inesse Auro propter Hydrargyrum, & esse noxium ob æris mixtionē, non vereris asserere? D. quid ni? A. Brasauolus quidem excusationem quadantenùs meretur, sed tu duplici pœna indigeres. ipse enim fuit a Galeno persuasus, qui quarto de simplicium medicamentorum. facultatibus decimonono, in numero mixtorum erosione interimentiùm, Hydrargyrum reponit. & tu qui a Galeno medicamenti soluentis uicissitudine dari æs pro comperto habes, dicere audes, quod sit ita noxium, vt Aurum ab ipso uenenosam adipiscatur facultatem? D. sed tu Achryuasme duplici nomine redarguēdus es, quare, & duplicem talionis pœnam sanè mereris. primò, quia ignoras habere æs venenosam potestatem, secundò quia te præterit ab innocua re, quandoque rem nocuam procreari. A. vtrumque penitus denegatur. D. nota igitur quò ad primum Galeni uerba

ba decimoquarto meth. vigesimo, neque enim (ait) absolutè si adstringere incipientem flegmonem est opus, quodlibet adstringens in ijs quæ deuoranda sunt, adhibemus, sed ea quibus nulla corruptrix admista vis est. nam Chalcanthus inter præcipua, adstringit, sicut etiam Mysi, & Sori & Chalcitis, & Diphryges, & Aes vstum, & squama eius, & Flos; verum hæc medicamenta deuorata, noxia sunt. A. si igitur æs, ut dicis, venenosum esset, qua ratione ipsemet Galenus tertio, de simplicium medicamentorum facultatibus decimoquinto, & æs vstum, & squammam, in numero medicamentorum soluentium reponeret? Dioscorides etiam quonam pacto pro educenda aqua, ipsis vteretur? D. quid ni? non ne medicamenta soluẽtia secundum te venenosa sunt? A. & quomodo venenosa? non ne semper occiderent homines? D. veh Achryuasme, terminos distinguere nescis? nonne ea differentia tibi innotuit, quæ inter medicamenta venenosa, et deleteria est?

audi Galenum in sextum de morbis vulgaribus comm.6.aph. 5. vbi ad verbum dixit, verum fortasse quis existimauerit, & purgantium medicamentorum materiam, inter mortifera esse censendam, nam & hæc vltra modum exhibita, nos interficiunt. id si concesserimus consequens erit etiam, vt Alexipharmaca, & Theriacam, in mortiferis enumeremus; quandoquidē, & hæc nos perdere possint, nisi quis ex ipsis omnino ualdè parum assumpserit. verum ea de causa mihi plura medicamenta non vocare mortifera Medici uidentur, quòd ipsorum temporibus, quibusdam utilitas necessaria sit. ea uerò appellare deleteria, idest perniciosa, quæ nullo vnquàm tempore neque ægrotis hominibus, neque ualentibus, opem ferunt. neque enim Aconitum, neque Argentum viuum, neque argenti spuma, neq; Marinus Lepus in corpus accepta, ullum nobis afferunt emolumentum, quemadmodum & alia pleraq;, de quibus & illis in commentarijs actum est, ubi de

iuuan-

iuuantibus, atque nocentibus per totius substantiæ proprietatem, disputauimus. hæc ille. & ita quamuis æs venenum esse asserui, deleteriam tamen facultatem habere, non affirmaui, & dato etiam quod ipsum æs suaptè natura venenosum nō sit, ex eo quidem non sequitur ipsum quandoq; uenenare non posse; ab eo enim nonnunquàm materia quædam generatur, quæ nō nisi inter mortifera uenena debet annumerari, & hoc auctoritate Arabum comprobatur. nam Ioannes Serapio, hæc, Philosophi cuiusdam testimonio, libro simplicium cap. 414. scripsit. quidā (inquit) faciunt ex ære, uasa ad comedendum, & bibendum in eis, & nocent eis ualdè, & maximè eis, qui assuescunt hoc diu, nam tales parati sunt incurrere elephantiam, & cancrū, & dolorem hepatis, & splenis, & malitiam complexionis, maximè comedētes in illis, res acras, & bibentes in illis dulcia iuria, & quando comedunt cibum, qui ibi steterit die vna & nocte, est peius multum, & quan-

 do

do ponitur vas æreum super pisces assatos calidos, fiunt pisces venenum mortiferum. & Auicennas secundo canone tractatu capitulo 231. ad verbum dixit, oportet quidem vt caueatur vsus dimittendi illud in quo est salsedo, & amaritudo aut pinguedo, sicut sunt olea, & carnes, aut acetositas, aut dulcedo, in uasibus æris, & bibendi ex eis, ipsa enim transmittunt procul dubio uiriditatem æris, & viride æris est venenum. A. auctores isti, tibi se præbent fautores, eorumq́ dicta non cõprobare nequeo, quamobrem errarijs nunc argumentis dimissis, ad Metallorum Regem reuertamur. dic mihi amabo, si Aurum non consumitur igne, cur est, quòd etiam Obrizum foco dissipatur, peruriturq́, vt nonnulli nuper facto experimento, constare aiunt? quod si negares, idq́ incorruptibile, ac inuictum persistere affirmares, iam tibi notum extitit, quod quicquid constat ex elementis, æternum prorsus esse non potest, sed quæ diutius durant, seroq́ corrum-

corrumpuntur, ea incorruptibilia, ac penè æterna censentur, quale Aurum est, & gemmæ quamplurimæ, ad eum sanè modum, quo Salamandra dicitur in igne viuere, ac nihil ab eo pati, quòd nimirum per aliquod temporis spacium illæsa, ferè in igne permaneat, vritur tamen Galeno teste tertio de temperamentis quarto, si in eo diutius immoretur. D. si eam quam nudius tertius facere me Artem vidisti, quandoque expertus esses, hoc quidem Achryuasme percontatus non fuisses, labora igitur, & inuenies. A. cùm hactenus mihi responsum semper summa cum humanitate præbueris, cur nunc in colloquij limine tàm inhumaniter me derelinquis? D. a tui obsequio neutiquam desciscere volo. scito igitur, quòd quàmuis, & ipsum Aurum dubio procul corruptioni naturali, vt alia sublunaria ex componentium elementorum pugna conflictuq́, longißimo temporis tractu obnoxium sit, dum tamen purum, ac Obrizum existat,

ſtat, igne noſtro nequaquàm conſumi patitur, & ſi Vulgare Aurum comburi aliquando contingat, id vtiq́; vel Auri, vel Ignis, vel rei ratione in qua extinguitur, ſanè eueniet; ſi Auri culpa contigerit, dubio procul, non Obrizum, ſed Vulgare Aurum quòd vel Argentum, vel Aes, ſecum habet immixtum profectò erit, ex Plinij teſtimonio, ſæpè Aurum prædictis generatum metallis reperitur; & quamuis ab arte (vt pro nunc vtar vernaculis dictionibus) cupelletur; ſi Argentum ab Auro Aquæ Regiæ poteſtate, da partire (vt aiunt) non ſeiungatur; impuritate etiam afficietur, & ita ignis non ſanè Auri, ſed Argenti tantùm portionem cremabit, abſumetq́;. Argentum enim quamuis in genere ſuo perfectum ſit Metallum, ab igne nihiloſæcius ſuperatur. Sed etiam ignis ipſe, Aurum domare Obrizum itidem poteſt, ſi ut aliàs diximus ſubſtantiam ſibi coniunctam erodentem habeat. at res cui Aurum ignitum immer-

immergitur, Auri pondus ſubtrahere poteſt, quando Salem, vel Tartarum, uel tale quidpiam cōtinet; Vini igitur ratione cum Tartaro gaudeat, aliqualem ponderis portionem Aurum deperdit. A. ecce callide Dynachryſe, cur me ad alia conuertere tentabas, ex hoc enim quòd Aurea lamina uino extincta virtutem deponit, contra te vtiq; Auratum uinum habebimus. D. minimè gentium, quia ſuperficiem tantùm abradit, ipſiq; Vino neutiquàm admiſcetur; & qua ratione delimatam Auri ſcobem, nihil conferre nobis aſſerui, eadem rurſus huiuſmodi Vinum tibi deteſtor. A. heu Dynachryſe, & hoc figmentum pro veritate ſupponis? D. experto crede Ruberto, falſa enim, cōmentitiavè hæc minimè ſunt, & ut unico verbo ueritatis filo buccam conſuam renitētis, experimentum huiuſmodi docere te uolo. A. facilè tamen. D. facillimè quidem. Vinum per pannum (quod Filtrum dicunt) deſtilla, ſi inſenſibilem Auri polli-

nem

nem comperire cupis. Caue igitur credas, quòd Vulgare Aurum quicquam ſanitati proficiat, porrò inter mortua corpora debet annumerari, et niſi a Chimia ſuſcitetur, nihil agere natum fuerit. quinimò, & ſi Vulgare Aurum per artem illam ſub potabili forma reducatur, Vulgare etiam nuncupari poteſt, ſi adhuc Spagirica induſtria denuò condenſari poterit. idcircò pro ſanitatis tutela, potabile diſquire Aurum, quòd in Vulgare amplius conuerti non poſsit. A. ò quàm citò Spagiricorum dogmata innotuere, unde ſummo afficior gaudio, quòd abſque labore Chimiæ artis quàmplurima, ſim adeptus. D. heus Achryuaſme, quid amplius vis a me ſciſcitari? A. hoc tantùm, ſcilicet, an Priſcos ſcriptores, ita ſtolidos fuiſſe cenſes, vt Salamandram de qua nunc mentionem feci, extinguere ignem re vera fuerint arbitrati? D. & Iuniores illis, non ne veritati huiuſmodi contradicendo, impudentiæ criminari potius debent? A. cur

iſtos

istos culpandos esse proponis, si in igne Salamandra exuritur? D. Salamandram sibi notam, in cinerem verti facile conceditur, sed veteribus cognitas Salamandras, ab igne consumi non est asserendum. A. multa igitur secundum te Salamandra sunt? D. maximè. A. & quæ? D. ignis prima, secunda Terræ, Tertia verò quæ apud vos reperitur, & ferè aquæ dicitur, cum ratione temperamenti, tum quia magnis imbribus tantùm prouenit. hæc autem, Plinio, Galeno, Alberto ac Neotericis omnibus nota fuit, & eius historiam rectè sunt assequuti. at quæ terræ esse censetur, animal nõ est, sed vel fossilis lapis, vel vena quædam, vel lanugo, ac pluma, tot habens descriptiones, quot species eius, Amiantus videlicet, Abeston, Iscustos, Salamandraq́; perhibentur. de Amianto lapide quidem, Dioscorides quinto libro cap. 113. & Plinius lib. 36. cap. 19. verba faciunt. de Abesto verò, & Iscusto, Albertus secundo mineralium, per-

tractat, sed de Salamandra ipsa, Marcus Paulus Venetus, in suo itinerario cap. 46. multa dixit, quinimò locum vnde extrahitur, Montes videlicet in Prouincia Ringuitalis repositos, copiosè describit, modumq; docet, quo netur, & telæ ex ipsa cõtexuntur. huius etiam Salamandræ, sapientes nostri in expositione cuiusdam loci Deuteronomij capitulo octauo, memorati sũt ibi, vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit; & ipsam proprio idiomate, Sitin vocant. Verum Salamandræ ignis proprietatem, non solum Iorach Philosophus, sed etiam Aristoteles ipse quinto de historia animalium capitulo decimo-nono, literis mandauit, dum dixit: Nonnulla corpora animalium sunt, quæ igne non absumuntur. Salamandra autem claro documento est, quæ (vt aiunt) ignem inambulans per eum, extinguit. & in hac sententia olim nostri fuerunt sapientes, in ea classe, qua inscribitur de solemnitatibus, se-

ctione

ctione de diebus festiuis, capitulo Grauitas rei sanctæ. A. quâ ratione hoc possunt asserere? ignis forsan animalia gignere aptus est natus? non ne huiusmodi assertio contra philosophiæ principia prorsus est? non ne Auerroes tùm secundo de generatione animalium capitulo tertio, tùm libro de substantia orbis capitulo secundo, & decimosecundo metaphisicæ comment. decimooctauo, ignem nullum animal generare omnino autumat? D. cuicunque elemento animalia propria assignantur, vt sapientes nostri perhibent, in classe, quæ inscribitur, de Sanctitatibus, sectione de Prophanis, capitulo Cutis, & Insculum. A. at Philosophi naturales, penitus hoc negarent. D. aberras Achryuasme, nam & Aristoteles loco præallegato id scripsit, & tenet, vnde Plinius libro vndecimo, capitulo 36. Aristotelis ferè verba traducens, ait; gignit aliqua, & contrarium naturæ elementum, siquidem in Cypri ærrarijs fornacibus ex me-

 dio

dio igni, maioris Muscæ magnitudinis, volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, à quibusdam Pyrausta, quandiu est in igne, viuit, cum euasit, longiori paulo volatu, moritur. A. hæc omnia commentitia sunt, quæ intellectus humanus neutiquàm capit, nec fortasse quispiam fuit, qui igni, Salamandram proprijs vnquam viderit oculis. D. tua te fallit opinio mi Achryuasme, non solum enim quàmplurimi eam viderunt, sed etiam aliquando in vsu fuit, vt nostri sapientes classe de Maleficijs, sectione Senatorum, capitulo Quatuor *sunt species iudicialis mortis, rectè dixerunt. A. & quis nam fuit ille, qui eam vsu comprobauit? D. Ezechiæ Regis mater, quando Maritus Achaz, communem filium rogo immisit, vt falsa Idola hac admiranda impietate coleret. Ezechias igitur, pinguedine, & sanguine Salamandræ ignis perunctus, ab iniuria ardentis prunæ, facilè euasit. A. sed quid ais Dynachryse? suos*

forsan

forsan antiqui cremabant filios? mihi olim ni fallor, relatum fuit, quòd in simulacrorum quorundam honorem, filios duntaxat per ignem traducebant, nec vsque ad mortem incendio conflagrabant. D. scripturam consule sacram, & videbis, an veritatem pronuncio, duo enim erant sacrificandi modi, alter (vt ais) alter verò, vt ego tibi asserui. A. quonam loco scriptura sacra de duobus his modis egit? D. primus modus, ex capitulo vigesimo, Leuitici libri colligitur; siquis dederit (inquit) de semine suo, Idolo Moloch, morte moriatur, populus terræ lapidabunt eum. de eodem etiam, Deuteronomio capitulo decimooctauo, verba fecit, ibi, Nec inueniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem. Secundus verò modus, in eodem Deuteronomio capitulo duodecimo, enarratur, cum inquit, Non facies similiter Domino Deo tuo, omnes enim abominationes, quas auersatur Dominus, fecerunt Dijs suis,

offe-

offerentes filios, & filias, & comburentes igni. A. his tamen non obstantibus, in supponenda ignis Salamandra, valdè sum anceps, præsertim, quia Plinius silentio eam inuoluit. D. dic potius quod ipsam 29. libro, capitulo quarto, negare videtur. dùm enim Salamandræ Neotericorum venena describit, subiungit, ex ipsis quæ Magi tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent vera, iam esset experta Roma. sed Plinius vir bonus fuit, & si hoc in mundo adhuc existeret, maiora etiam proculdubio crederet. non ne fuisse homines nonnullos, qui suaptè natura igne persistebant, ipsemet scripsit? non ne Regis quandam particulam ardenti igne indomitam extitisse, litteris mandauit? sed quid amplius? nonne mirandum Cineris pro vero supponit? A. quonam libro quod primò recensuisti, pertractat? D. septimo suo libro capitulo secundo, cum dixit, Haud procul Vrbe Roma, in Faliscorum agro familia

miliæ sunt paucæ, quæ vocantur Hirpiæ, quæ sacrificio annuo quòd fit ad montem Soractem, Apollini, super ambustam ligni struem ambulantes, non aduruntur, & ob id perpetuò senatus consulto, militiæ, omniumq; aliorum munerum vacationem habent. Quorundam corpore partes nascuntur, ad aliqua mirabiles, sicut Pyrrho Regi pollex in dextro pede, cuius tactu lienosis medebatur, hunc cremari cum reliquo corpore non potuisse, tradunt, conditumq; loculo in templo. A. secundum verò vbinam apud ipsum describitur? D. vis forsan ut Plinius philosopho secundi colliget copulatus, currum trahat? non bene conueniunt; Equum enim, & Asinum simul iungere, nefas est; quippè Auerroes vt credat, iuramento eget, Plinio verò sufficit simplex verbum. A. si me amas verba eius ostende. D. si ipse id scripsit, ego etiam fatuitatem eius tuo rogatu explicare possum; locus est libro 36. naturalis historiæ capitulo 27. cuius

verba

verba ita ſe habent. Non prӕteribo & unũ foci exemplum, Romanis literis clarum; Tarquinio Priſco regnante, tradunt repentè in foco eius comparuiſſe genitale è cinere, maſculini ſexus, eamq́, quӕ inſederat ibi, Tanaquilis Reginӕ ancillam, Ocriſiam captiuam, conſurrexiſſe grauidam. A. oh, oh, oh, oh, Ocriſia hӕc immanis admodum erat, cùm eius amantis cor inhumaniter arſiſſe haud ſibi ſuffecerat, donec ſalacem caudam in cinerem etiam reduxiſſet. D. ut ſementem fecit, ita & meſſuit, namq́ abſq; vllo oblectamento vtero geſtauit. A. caueant igitur eiuſdem claſsis mulieres omnes, nè ſæpius quàm par ſit, foco maneant ſolӕ. D. iam tuis Achryuaſme, petitionibus omnibus ſatisfeci pro viribus, noli me amplius exagitare ſi placet. A. iocatus es hactenus Dynachryſe, vt animum quidem relaxares iam feſſum, & optimè tibi ſucceſsit res. Ego autem interea huic ſermoni finem imponens, concludo, quod in Vino, vel Aqua, Succo,

vel

vel Iusculo, quibus Vulgare Aurum restinguatur, nulla Aurifica facultas inest, qua Auri potentiales uirtutes adipisci contingat, ita quòd tanti laboris præmium, nonnisi bibendi iucunditas, censeri debet. D. nec etiam iucunditate huiusmodi mi Achryuasme, bibentes fruuntur. Vulgare etenim Aurum, vtpote densum, ignis aliqualem saporem contrahit, qui quidem sapor, in Aqua, cùm sit omnium qualitatum expers, quo nomine quorumcunque saporum susceptibilis est, nonnunquàm degustatur, quinimò ob eam extinctionem, facilè Vinum acescit, vt qui palatum habent exquisitum, id optimè attestari valet. quare cùm acidus sapor, sub acerbo reponi dicatur, qui ex Galeno primo de symptomatū causis sexto instar acriū, acutorum, amarorumq́, gustus instrumentum diuellit, neque iucunditatem, neque oblectamentum vllum, afferre potest, ex Aristotele namq́ septimo Moralium Eudemiorum secundo, iucunda simpliciter ea uoca-

mus, quæ integrum, ſanumq́; corpus oble-ctant; & ſani homines, non vino acido, ſed dulci tantùm, atque ſuaui gaudere ſolent.
A. tuo dulci, ſuauiq́; Nectare, amantiſ-ſime Dynachryſe, mirificè oblectatus fui, vnde quantas maximas vnquàm poſſum, ago tibi gratias, & immortales. D. ſoli Deo optimo Maximo, qui ſummus eſt, honor, & gloria, agantur in ſempiternum.
LAVS DEO.

FINIS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS eorum quæ in prima ſcriptione & ſubſequentibus Dialogis continentur.

A

Aurifi-

C

G

Num

P

R

T

Vulga

FINIS.